CENTRALIZACYA

TOWARZYSTWA DEMOKRATYCZNEGO POLSKIEGO.

DO

OGÓŁU TOWARZYSTWA.

Obywatele!

Oczekiwany od tak dawna projekt *o Sądownictwie* przedstawiamy do decyzyi waszéj. Liczne uwagi i nie małe już doświadczenie, jakiego nabyliśmy od czasu podania pierwiastkowego projektu nakazały uczynić go więcéj zastosowanym do wyjątkowego naszego położenia, do potrzeb i interesu T^{wa}.

Dwa ważne względy skłoniły przeszłą Centralizacyą do przedstawienia projektu o Sądownictwie. Pierwszym była potrzeba zmiany organizacyi wewnętrznéj, która wykreślenie członków poruczyła sekcyom miejscowym, zostawując ogółowi T^{wa} rozstrzygnienie apelacyi i sprawy z opozycyi przeciw przyjęciu, gdy doświadczenie przekonało, że sąd sekcyi nie przedstawia dostatecznego zabezpieczenia ani dla członków, ani dla interesu ogólnego, a zatrudniać sądownictwem ogół, fizycznie stało się niepodobieństwem. Drugim względem była konieczność uzupełnienia sądownictwa przedmiotem o pojedynkach, i sprawach wynikających z obrażenia osobistéj godności, które T^{wo} przepisując sobie organizacyą wewnętrzną do późniejszego odłożyło czasu. Z tych to przyczyn projekt zeszłéj Centralizacyi przenosił sądownictwo z sekcyi miejscowéj do innéj z kolei, obcéj sprawie, która wylosowywała sąd bratni z 6^{ciu} osób złożony. Każda ze stron miała prawo dwóch sędziów wyłączyć, a na ich miejsce inni powołani być mieli — do zatwierdzenia opozycyi lub do wykreślenia członka, potrzeba było wyroku jednomyślnie lub przez pięciu wydanego. Sąd bratni stanowił ostatecznie, i żadna apelacya od jego wyroku miejsca nie miała — sprawy o znieważenie osobistéj godności, jak wszelkie inne należały do sądów bratnich — kary na podobne przestępstwa trojakiego były rodzaju, to jest: uznanie winy i ogłoszenie wyroku w sekcyach do których strony należą — ogłoszenie wyroku w T^{wie} przez okólniki Centralizacyi, i nakoniec wykreślenie z T^{wa}.

Taki był projekt zeszłéj Centr: do uwag T^{wu} podany, uzupełniony przepisami o karności porządkowéj. Projekt ten z trzech składał się części, i tego podziału przy przedstawieniu uwag trzymać się będziemy. Rozbierając je, podamy nasze widzenie rzeczy, wykażemy

w czém zgodni a w czém różni jeteśmy z pierwszym projektem lub nadesłanemi uwagami; jaką upatrujemy dogodność i jakie korzyści, tak dla pojedyńczych członków, jako i dla ogółu Twa jeżeli myśl nasza zatwierdzona zostanie.

ODDZIAŁ I. — *Wykreślenie i opozycye tudzież organizacya Sądów bratnich.*

UWAGI.

Jeden członek z Bayeux żąda aby komplet sądu wybrany był z ogółu Twa z wyznaczeniem mu miejsca pobytu; od tego sądu zostawiona ma być możność apelowania do ogółu.

Jeden członek z Caen proponuje powierzyć obowiązki sądownicze jednéj tylko sekcyi wybranéj przez Two, któraby z pomiędzy swych członków powołała 7miu umiejących rzeczy wszechstronnie rozebrać i godnych zaufania, którychby jeszcze ogół Twa potwierdził.

Inny członek z Caen jest za wyborem sędziów stałych z całego Twa.

Trzech członków z Avignon są za zostawieniem sądownictwa według organizacyi wewnętrznéj; uważają bowiem, że proponowana reforma nie przedstawia ulepszeń, ani nadziei uniknienia namiętności przy wyrokowaniu; że Two narażone byłoby na niepotrzebne koszta, jakie przesyłanie spraw od Sekcyi do Centralizacyi i od téj do sądu bratniego pociągnąć za sobą musi; że wreszcie nie właściwem jest obarczać instytucyą wykonawczą obowiązkami sądowniczemi, one bowiem należą do sekcyi przedstawiającéj.

Jeden członek z Versailles sądzi że przedstawiony projekt nie jest gatunkiem sądów bratnich, ale przysięgłych bez przysięgi, bez możności wysłuchania świadków, a nadewszystko bez możności wysłuchania oskarżonego; że jest raczéj najobojętniejszym i najarbitralniejszym sądem bo wyrokującym z listu; że trudno pojąć sądy bratnie zaoczne; obrona bowiem nie zawsze na piśmie przedstawioną być może, gdyż nie wszyscy pisać umieją. Sąd w sekcyi miejscowéj jest zatém według niego właściwszym, ponieważ sekcye znając wiek, niedoświadczenie oskarżonego, i inne okoliczności na zmniejszenie winy wpłynąć mogące, wyrok swój będą mogły złagodzić; obawia się nadto, aby projekt nie naraził Twa na zbyt wielkie koszta przesyłki, i sądzi że otwiera on pole pieniactwu, drogę do licznych wykreśleń i narazić może członków na wielkie wydatki, gdyby chcieli przenieść się do miejsca sądu dla osobistéj obrony; — nie daje zaś najmniejszéj pewności, iżby zapobiegł złemu przeciwko któremu jest proponowany.

Sekcya Poitiers uważa iż projekt rozszerza atrybucye Centralizacyi; że nadaje pięciu członkom nieograniczoną władzę wyrzekania o życiu i śmierci politycznéj oskarżonego, czyniąc ich wyrok nieodwołalnym; że do naszego wyjątkowego położenia sądów bratnich nie można zastosować, ponieważ zniosłyby ustne zeznania, których nigdy pismo zastąpić niezdoła, i tenby sprawę wygrywał, ktoby się lepiéj wypisać potrafił. Dla tych powodów żąda aby pięciu osobom przez sekcyą miejscową z grona jéj członków wybranym, zostawioną została moc sądzenia, z dozwoleniem apelacyi do sądów bratnich według projektu Centralizacyi. Uważa bowiem iż oddając moc sądzenia sekcyom, wpływ sekcyi, jéj rozwaga, mogą częstokroć zapobiedz nieporozumieniom, odsunąć zbyt skwapliwe oskarżenie jednego przeciw drugiemu, jakieby nieraz miejsce mieć mogło, gdyby skarżący nie do sekcyi miejscowéj, ale do jakiéj innéj zaskarżenie posyłał. Obawia się nawet, aby przyjęcie projektu Centralizacyi nie zwiększyło kosztów korespondencyi i utrzymuje że proponowany przez nią środek, przecina pasmo procedury, załatwia wszystko na miejscu, bo na przypadek tylko apelacyi, sprawa wchódzi na wskazaną przez Centralizacyą drogę.

Jeden członek z sek: Poitiers przyjmując rozwinięcie projektu o sądownictwie według uwag większości, żąda 1° aby w miejscu wybierania pięciu członków z sekcyi miejscowéj do złożenia sądu pierwszego stopnia, całe sekcye w swoim komplecie sądziły. 2° aby w sądach drugiego stopnia, zamiast wyboru było wylosowanie sędziów.

S. Montpellier dla dania większéj opieki oskarżonemu, zatamowania intryg do jakich wybieranie jawne i otwarte tak sekcyj jak członków powód daćby mogło, przyjmując dwa pierwsze paragrafy pierwiastkowego projektu, następne w dalszém onego rozwinięciu zaprowadza zmiany:

§ 3. Sąd bratni składać się będzie z sekcyi nie interesowanéj w sprawie.

§ 4. Każda sekcya licząca w składzie swoim 6 członków, sąd bratni stanowić może, gdy ta liczba obecną i gotową do dyskutowania sprawy będzie.

§ 5. Jak w projekcie.

§ 6. Każda ze stron dwóch członków ze swojéj sekcyi powoła do zobopólnego wyłuszczenia sprawy.

§ 7. Wyłuszczoną sprawę bez wymienienia nazwisk interesowanych i redagujących, zapieczętowaną odeśle do Centralizacyi.

§ 8. Centralizacya, z nienaruszoną pieczęcią sprawę do sekcyi następującéj z kolei do rozsądzenia spraw, prześle.

§ 9. W 15 dni po przesłaniu do sekcyi sądzącéj, sprawa osądzoną być winna.

§ 10. Wyrok tylko jednomyślny albo trzech części członków potępić, a wyrok jednomyślny, albo połowy członków, uniewinnić może. Inaczéj zaś tak opozycya jak skarga o wykréślenie upada, i drugi raz na tych samych powodach podniesioną być nie może.

§ 11. Wyrok sądu przez Centr: do stron interesowanych ma być przesłany; a przez sekcyą tych stron, nazwisko obwinionego z wyrokiem Tow^u objawioném będzie.

Jeden członek S. Montpellier zatrzymuje sąd przy sekcyach miejscowych; — sąd ten ma się składać z sześciu osób, z których, trzy powołuje oskarżony, a drugie trzy sekcya losem wyznacza. W mniéj licznych sekcyach, dosyć jest czterech sędziów, z których oskarżony i sekcya po dwóch wybierają; komplet stanowi 3/4. W apelacyi sprawa ma przychodzić pod sądy bratnie.

Inny członek z téj sekcyi żąda, iżby sąd z pięciu tylko składał się osób.

Członkowie z Metz chcieliby, aby w postanowieniu o sądownictwie wymieniono kary; a między temi, jako obostrzenie kary wykréślenia, proponują ogłoszenie przed narodem za zdrajcę, wyrzeczone przez ogół w szczególnych przypadkach, jak *np.* wrazie szpiegostwa członka T^wa, albo zdradzenia zaufania położonego w Centralizacyi, gdyby postępowała nie według zasad T^wa. Oprócz tego *jeden członek z S. Metz* i *jeden członek z S. Tuluzkiéj* żądają, aby prawo wyłuszczyło wszystkie występki, za które ma nastąpić kara.

Niektórzy członkowie z Metz utrzymują: iż konieczną jest rzeczą aby obrona oskarżonego przez niego była podpisaną, bez czego sąd nie powinien wydawać wyroku; iżby wolno było oskarżonemu bronić się osobiście, lub wybrać sobie obrońcę, którybv sprawy jego w sekcyi sądzącéj dopilnował, i bronił; iżby obrońcę takiego sekcya sama nawet wyznaczała, jeżeliby oskarżony nie mógł tego uskutecznić; a nawet, iżby obrońca z po za Towarzystwa mógł być powołanym. Żądają nadto, aby po ukończeniu sprawy, akta odsyłane były do Centralizacyi, jakoteż aby § 10 i 11 projetu sek: Angoulême w jeden złączone i §§ 25 i 26 projektu tejże sekcyi zamieszczonemi w prawie zostały. Ostatni wniosek uczyniony także został przez sek: Orleans i Toulouse.

Według dwóch członków z Privas, projekt zamknięty jest w bardzo szczupłe granice, nie obejmuje w jaki sposób można powołać przed sądy, jak sąd postępować winien; jak ma się odbywać instrukcya: ustnie, pismiennie lub pro-

tokólarnie; kto i w jaki sposób w razie potrzeby ma wysłuchać świadków — jaki ma być rygor na tych, którzyby nie chcieli udzielić żądanych objaśnień.

Sek: Bordeaux uważa, iż liczba 10 członków sekcyą stanowić mających, nie przedstawia dla oskarżonego dostatecznéj rękojmi, gdyż zdarzyć się może, iż w tak nielicznéj sekcyi, niektórzy członkowie, albo dla zatrudnień nie będą mogli podzielać prac sekcyi, albo też przez swój wyjazd nagle komplet zmniejszą; dla tego większość sekcyi Bordeaux proponuje aby sekcya do utworzenia sądu bratniego powołana, liczyła najmniéj członków 15, niektórzy podnoszą tę liczbę do 20.

Jeden członek z S. Avignon chciałby ustanowić koléj sądowniczą dla sekcyów według jeograficznego położenia, dzieląc Francyą na cztery części, wschodnią, zachodnią, południową i północną; inaczéj bowiem zachodziłoby zamieszanie przy przesyłaniu papierów.

Jeden członek z S. Montpellier przeciwny jest wylosowywaniu sędziów, uważa bowiem, że wrazie zaprowadzenia podobnego przepisu, byłaby potrzeba ogłaszać nazwiska wylosowanych, co pomnażałoby korespondencyą.

6 *zaś członków z sek: Bordeaux* żąda, iżby sędziowie nie losem ale przez głośne wotowanie wybierani byli.

Co do przepisu projektu, iżby oskarżony jednomyślnością lub 5 głosami przeciw 1 mógł być potępionym, *jeden członek z S. Montpellier* uważa, iż postanowienie podobne otworzy drogę do nadużyć, zapewni bezkarność niemoralnym, a co największa niechętnym Tow^{u}, którzy w jego własném łonie pracują nad wywróceniem lub przekrzywieniem zasad demokratycznych. Proponuje więc natomiast liczbę 8 na skład sądu; a w takim razie 5 przeciw 3 wydawałoby wyrok.

Inny członek z téj sekcyi jest za wydawaniem wyroków prostą większością, i aby w ówczas dopiero sprawa przychodziła do sądów bratnich, gdy 3 członków sekcyi uzna ją za kwalifikującą się do tego; chciałby nadto zniesienia § 86 Ustawy.

S. Hâvre dla umniejszenia Central: pracy, jakąby podjąć musiała przy robieniu relacyi sprawy, proponuje, aby same sekcye lub członkowie skarżący dokładny wykaz sprawy, a oskarżony swoją obronę wprost do przypadającego z kolei sądu odsyłali; sąd zaś za pośrednictwem Centr: stronom interesowanym wyrok ogłaszać winien.

Tegoż samego zdania jest *jeden członek z Tuluzy*, a to dla uniknienia zwłoki czasu i kosztów przesyłki.

8 *zaś członków z téj sekcyi* żądają aby tak Centr: jak sekcya przesyłająca sprawę, żadnych uwag, lub objaśnień robić nie mogły.

Tu także należy wniosek *jednego członka z Tuluzy*, iżby nie Centr: ale sam sąd za jéj wszakże pośrednictwem, żądać mógł od sekcyi w któréj strony zostają, objaśnień, co do moralności stron, ich życia prywatnego i t. d.

Większość S. Toulouse trzy wady zarzuca projektowi: 1° że procedura nie jest dostatecznie rozwiniona. 2° że nie przedstawia dostatecznéj dla oskarżonego gwarancyi. 3° że nie zapewnia Tow^{a}, iż wydawane wyroki oparte będą na jednakich zasadach, i że prawo jednakowo zastosowane będzie.

Co do dwóch pierwszych przypadków sekcya podaje uzupełniające przepisy, to jest:

1° Aby sekcye po za granicami Francyi będące, dla utrudnionéj komunikacyi, nie były powoływane do obowiązków sądów bratnich.

2° Aby sędziowie pod żadnym pozorem sami wyłączać się nie mogli, wyjąwszy w przypadkach blizkiego pokrewieństwa; i w takim razie natychmiast po ich wylosowaniu, winni zawiadomić o tém sekcyą właściwą, która podawane powody roztrzygnie, i jeśli uzna je słusznemi, innych na to miejsce dla skom-

pletowania liczby dziesięciu losem wyciągnie, albo też Centr· o tém zawiadomi, gdyby liczba jéj członków nie przechodziła dziesięciu.

3° Aby prawa wyłączenia strony najwięcéj przez dni 15 używać mogły; a mieszkający po za granicami Francyi przez dni 40.

4° Aby sąd wylosowany wybrał sobie prezydującego, którego obowiązkiem byłoby po przeczytaniu papierów na posiedzeniu sądu; zebrać wkrótkości punkta zaskarżenia i obrony.

5° Aby sędziowie starali się tegoż posiedzenia sprawę zakończyć, którego rozpoczętą została.

Jeden członek żąda prócz tego, iżby sędziowie nie prowadzili żadnéj dyskusyi nad sprawą.

6° Aby sprawa rozpoznawaną była przy drzwiach otwartych dla wszystkich członków sekcyi, i wyrok głośno i publicznie każdy z sędziów oświadczył, koleją jak wylosowani byli, prócz prezydującego, który zdanie swe na końcu objawić winien.

Ośmiu członków sprzeciwia się głośnemu wyrokowaniu. Siedmiu z nich żąda aby każdy z sędziów po ustąpieniu arbitrów napisał swe zdanie, czy oskarżony jest winny lub niewinny, i zarazem jakiéj ma uledz karze, a nieumiejący pisać aby zdanie swe prezydującemu oświadczył. Osmy zaś wnosi iżby, dopiero po ustąpieniu arbitrów prezydujący zapytywał się o zdanie każdego z sędziów koleją wylosowania, i aby sędziowie głośno zdanie swe objawili.

7° Aby wyrok był w dwóch oryginałach spisany, z których jeden dołączony do akt sprawy pozostanie przy sekcyi sądzącéj, a drugi przesłany będzie do Centr: dla zakomunikowania go stronom.

Dla dania rękojmi Tw^u^, iż wydawane wyroki na jednakich oparte będą zasadach, brak czego stanowi trzecią wadę projektu według sekcyi Toulouse — proponuje ona następujące zastrzeżenia w prawie:

1° Aby każdéj ze stron, skoroby uznała iż prawo nie właściwie zastósowane zostało; wolno było zanieść przez sekcyą miejscową do Centralizacyi w dniach 5ciu od zawiadomienia jéj o wyroku opozycyą przeciw takowemu; a wówczas, gdyby Centralizacya uznała słuszność strony oponującéj, obowiązaną być winna wyrok skasować, i sprawę jeszcze raz do odsądzenia, sekcyi następującéj z kolei przesłać, która już wyrok ostateczny wyda.

2° Aby wyroki ostateczne podawane były w raz z treścią sprawy, w okólnikach do wiadomości Twa. Przedstawiający ten dodatek spodziewają się iż ogłoszenie to posłuży sędziom za pewną wskazówkę, jak postępować winni w sprawach podobnego rodzaju.

Czterech członków S. Toulouse są temu ogłoszeniu przeciwni, z obawy, iżby wykrycie tym sposobem np. niemoralności członka, nie zmniejszało dobréj o Twie opinii.

Członkowie z Metz proponują również kasacyą wyroków, ale ta według jednych ma być powierzona sekcyj przedstaw:, a według drugich sekcyi następującéj z kolei, i zażądaną najdaléj w dni 20 od doręczenia stronom wyroku.

Dwóch członków z Havre żądają apelacyi od sądow bratnich do innego sądu, którego wyrok byłby już ostatecznym. 6 *z Angers i jeden z Rouen* są za apelacyą do ogółu. Ostatni wyjmują z tego przypadek, gdyby jednomyślnością pod sąd oddany, jednomyślnością także przez sąd bratni za winnego uznany został.

Opinia Centralizacyi. — Poprzedzające uwagi na dwie główne dadzą się podzielić części. Pierwsza obejmować może uwagi tych wszystkich sekcyi lub członków, którzy nieprzyjmując projektu przez zeszłą Centralizacyą podanego, proponują: albo wybranie z ogółu sędziów stałych

jak jeden członek z Bayeux, i jeden z Caen, ten ostatni z apelacyą do Twa; — albo zostawienie sądownictwa przy sekcyach jak trzéj członkowie z Avignon, jeden z Versailles, sekcya Poitiers i jeden członek z Montpellier; ci ostatni z apelacyą do sądów bratnich według projektu Centralizacyi. W drugiéj części objąć należy te uwagi, które przyjmują projekt przez Centralizacyą podany, lecz uzupełniają go licznemi przepisami i tworzą albo sąd kasacyjny bąć przy Centralizacyi, jak sekcya Toulouse, bąć przy sekcyi przedstawiającéj jak członkowie z Metz, albo też sąd apelacyjny jak członkowie z Havre, Angers i Rouen. Żądanie sekcyi Montpellier iżby nie wylosowani sędziowie, ale sekcya sąd bratni stanowiła do téj drugiéj także należy części. Roztrząśnijmy każdą z tych uwag.

Przedstawiający wybór sędziów stałych nie dali najmniejszéj baczności na nasze wyjątkowe położenie i na wynikające z niego trudności przenoszenia się z miejsca na miejsce; nie uważali że narażeni bylibyśmy na znaczną stratę czasu i nie małe koszta gdy doświadczenie przekonywa iż wybory nigdy od razu nie dochodzą do skutku, często dwakroć i trzykroć powtarzać je należy, dwie i trzy tabele wotów ogłaszać. Wszystkie te niedogodności pomnożyłyby się znacznie, gdyby Two więcéj jak jedną instytucyą wyborową tworzyć miało; dla tego też na wybór stałych sędziów zgodzić się nie można.

Ci którzy są za zostawieniem sądownictwa w pierwszéj instancyi przy sekcyach, spodziewają się większéj wyrozumiałości i pilniejszéj uwagi na rozmaite wypadki do przewinienia lub przestępstwa skłaniać mogące, po członkach, z którymi wykraczający razem w jedném znajduje się miejscu; sądzą bowiem że zbytnia surowość obcych sędziów za skwapliwie pospieszy z wyrzuceniem z Twa tych, którzy tylko chwilowo w błąd wpadli. W istocie jednak rzecz ma się inaczéj; i sprawiedliwie przy przedstawieniu projektu uważała przeszła Centralizacya że każda sprawa w sekcyach powodem jest do niezgód, zostawia po sobie wielkie nieporozumienia, i wyrok częstokroć jest tém niesprawiedliwszym, tém skwapliwszym, im sekcye są mniéj licznemi. Sekcya Poitiers i jeden członek z Versailles mylnie utrzymują iż oddając sprawy sekcyom nieinteresowanym, otworzy się tém samém droga pieniactwu, i usunięty zostanie wpływ sekcyi mejscowéj. Wdanie się albowiem sekcyi nigdy usunione nie jest; wszakże członek skarżący nie inaczéj skargę jak przez sekcyą zanosi, porządek rzeczy i duch organizacyi wewnętrznéj domaga się tego; wnioskować więc słusznie można, że skarżący w wielu przypadkach cofnąłby zaskarżenie, gdyby opinia sekcyi przeciwną była, bo opinia ta stałaby się wielką wskazówką sądzącym

w ocenieniu czy wina w istocie ma miejsce, jakiego jest rodzaju, i czy potrzeba wykréślenia oskarżonego z Tw^a^. Na tę stronę Tw^a^, na tę obronę interesu publicznego, który przy wydaniu wyroku, ani na chwilę nie powinien być z oka spuszczony, broniący dotychczasowego sądownictwa najmniejszéj nie dali baczności. Tw^o^ zaś polityczne, jak nasze, powinno mieć większe daleko, a niżeli pojedynczy członek zabezpieczenie, iż szkodliwe indywidua, wydalone z niego zostaną. Dla pojedynczego członka wykreślenie nie zawsze jest karą, jestto tylko usunięcie go na czas pewien, powrót do Tw^a^ wzbronionym mu nie jest, droga do poprawy zostawiona; ale dla Tw^a^ pozostawienie szkodliwego, inne mającego wyobrażenia, niechcącego ulegać wóli ogółu, w przeciwnym działającego duchu, niepowetowaną przynosi szkodę, rozrywając potrzebną w każdém działaniu jedność myśli i widoków. Tu już pobłażaniem, innemi okolicznościami winę zmniejszającemi, powodować się nie można; a któż łatwiéj interesu ogólnego dopilnować potrafi, jeżeli nie sąd obcy, wolny od osobistéj niechęci, nieświadomy nawet miejscowych nieporozumień?

Tę samą gwarancyą słuszności wyroków, jaką dla ogółu upatrujemy, w przeniesieniu sądownictwa z sekcyi miejscowéj do innéj, oskarżeni znajdują w bezstronności sędziów, i nie mają powodu obawiać się, iżby na przekonanie sądu, miejscowe stosunki lub wydarzające się w sekcyach zwaśnienia wpływały.

Tak sekcya Poitiers, jak jeden członek z Versailles obawiają się sądu, któryby nie mógł wysłuchać świadków, rozpoznać ustnych zeznań obwinionego, jego własnéj obrony, gdy ona na piśmie nie zawsze przedstawioną być może; ale wszystkie te okoliczności dla naszego sądownictwa, dosyć są podrzędne; przewinienia bowiem pociągające za sobą wykreślenie z Tw^a^ nie są tego rodzaju, iżby potrzeba było sędziom wysłuchać pod przysięgą świadków, lub dopiero przez indagacyą obwinionego dojść do zupełniejszego poznania czynu. Przewinienia te, jak prowadzenie się niemoralne, nie uleganie decyzyi większości, nie uczęszczanie na posiedzenia, objawienie opinii niedemokratycznej, i inne tego rodzaju są bardzo do ocenienia łatwe; samo pismo dostatecznie przekonać potrafi o ich istnieniu, pismem także oskarżony łatwo ich mylności dowiedzie.

Obstając przy głównéj myśli projektu zeszłéj Centralizacyi, to jest przy przeniesieniu sądownictwa z sekcyi miejscowéj do innéj, nie jesteśmy jednak za utrzymaniem tego projektu w całości; sądzimy owszem, że on nie małéj zmianie uledz powinien; wypada więc wskazać w czém różni jesteśmy, i jakie nas do tego powody skłoniły.

Projekt zeszłéj Centralizacyi oparty na dawnym projekcie sekcyi paryzkiéj, obok głównéj powyższéj myśli, zamyślał jeszcze obznajomić Tw° z naturą sądów przysięgłych wprowadzając je w części przynajmniéj do sądownictwa naszego, i przez ustanowienie sądów bratnich dać poznać sądów przysięgłych korzyści. Zastosowanie to wiele jednak niedogodności pociąga za sobą; wymaga częstych korespondencyj, zmusza do zaprowadzenia drobiazgowych przepisów, jakeśmy to w projektach wielu członków, a mianowicie w rozwinionych wnioskach sekcyi Tuluzkiéj widzieli; nie podaje zaś środków dopilnowania, iżby te wszystkie przepisy, w których zachowaniu obwiniony upatrywałby dla siebie gwarancyą słuszności wyroku, nie były przez sądzących pominięte, nie stały się próżnemi, na papierze tylko istniejącemi przepisami. Tymczasem według projektu, wyrok sądu bratniego jest już ostatecznym; żadne odwołanie się miejsca mieć nie może; ma to być silną tamą do zapobieżenia niepotrzebnym procesom. Lecz jakkolwiek pewni jesteśmy bezstronności sędziów obcych sprawie, nierozdraźnionych miejscowemi nieporozumieniami, nieznających stron nie raz, to zawsze nie ma najmniejszego zabezpieczenia, iż prawo jednakowo zastosowane będzie, iż jedne i te same przekroczenia, też same pociągną kary. Te powody skłoniły niektóre sekcye i członków do proponowania, już to wyboru stałych sędziów, już to kasacyi wyroków, już też apelacyi do ogółu Tw^a lub do innego sądu. Wszystkie te środki wszakże niedostatecznie zaradzają złemu.

O wyborze sędziów stałych okazaliśmy widzenie nasze.

Sąd kasacyjny, bo nie inaczéj nazwać wypada zostawioną możność zniesienia wyroków, wyrzekałby całkiem arbitralnie, samowolność jego w ocenianiu czy prawo dobrze i właściwie do wydarzonego przypadku zostosowaném zostało, nie miałaby granic. Nadto jeszcze, gdyby kasacya wyroków Centr: powierzoną została, interesowani tylko do téj drogi udawać by się mogli; byłaby to gwarancya dla stron, a nie dla Tw^a, którego również obchodzi, czy prawo dobrze zastosowane zostało, czy członek szkodliwy nie ma odjętéj możności szkodzenia sprawie ogólnéj. W podobnych razach Tw° czuwa przez wszystkich swych członków, ale mianowicie przez swoją Centralizacyą. Ona znać jego myśl powinna, umieć kierować nią, nie dać jéj zaszkodzić przez nierozum lub złą wiarę; bo na Centralizacyi odpowiedzialność, nie tylko za jéj postępowanie, ale i za kierunek sprawy ogólnej ciąży.

Niestosowność apelacyi do ogółu Tw^a wytknęła przeszła Centralizacya; Tw° słuszność jéj uwag uznało, jak przekonywa mała ilość żąda-

jących apelacyi do ogółu, — nie będziemy się też rozwodzili nad tym przedmiotem.

Apelacya jednak koniecznie jest potrzebną; czuła to przeszła Centralizacya, przez jéj ustanowienie obawiała się tylko powiększyć liczbę procesów. Czemże jest jednak ta obawa, obok przeważnych względów za zaprowadzeniem apelacyi mówiących? Interes członków, a więcéj jeszcze interes Tw^{a} woła o nią; reklamacye sekcyów lub pojedynczych członków są tego mocnym dowodem, tak jako i podawane środki dla umniejszenia samowolności sędziów mocą ostatniéj instancyi wyrokować mających. Obawa nawet przeszłéj Centralizacyi aby dozwalając apelacyi nie pomnożyć procesów, w części przynajmniéj zbyteczną okazać się może, bo nie wielu zapewne będzie chciało udawać się do drugiéj instancyi, po wyroku sądu, który wszystkie cechy bezinteresowności posiada.

Wszystkie te przytoczone powody skłaniają nas do podania następujących odmian:

1° Aby nie sześciu członków losem wyciągniętych, ale całe sekcye jak to wnosiła sekcya Montpellier, sąd bratni składały.

2° Aby dozwoloną została apelacya do sekcyi przedstawiającéj.

Zmiana proponowana przez sek: Montpellier i przyjęta przez nas, ma wiele za sobą: tak oskarżony jak Tw^{o} dostateczną powinni mieć gwarancyą, że wyrok wydany zostanie, z całą rozwagą i bezstronnością; rozwaga zaś tam jest większa gdzie znaczniejsza liczba sędziów; interes stron wówczas niezawisł od 2^{ch} lub 3^{ch} osób; sama powaga sek:, a do tego obcéj sprawie, zasłania ją od zarzutu stronnictwa. Jeżeli nadto Tw^{o} przyjmie proponowaną zmianę, projekt nieskończenie prostszym się stanie; nie jedne przepisy podrzędne, drobiazgowe, któreby zamieścić w prawie należało, staną się niepotrzebnemi; strony i sędziowie zyszczą, gdy prawo i postępowanie sądowe będzie jasném, prostém i krótkiém, pozbawioném drobnostek, do których projekt przeszłéj Centr: powód dawał. Jak widzieliśmy wielu bardzo, głównie dla tego chciało utrzymać sądownictwo przy sekcyach, że one przedstawiają więcéj zabezpieczenia, a niżeli kilka osób losem wybranych; przyjmując więc proponowaną zmianę, troskliwość reklamujących zaspokojoną zostanie.

Apelacya też do sekcyi Przedstawiającéj żadnéj niedogodności pociągnąć nie może; jak dosyć długie doświadczenie przekonało już o tém; sprowadzi zaś te wszystkie korzyści, jakie upatrywano w utworzeniu dwóch instytucyj, lub sądu kasacyjnego. Poruczając nadto sek: Przedstawiającéj sąd apelacyjny, interes Tow^{a} i stron więcéj jest zabezpieczonym, a niżeli gdyby apelacya do jakiéj innéj przychodziła sekcyi,

już to dla tego że sek: Przedst: zwykle jest najliczniejszą, rozważanie więc rzeczy będzie wszechstronniejszém, już też że zaszczyca ją zaufanie Towarzystwa.

Zbyteczną zapewne byłoby rzeczą dowodzić obszernie, iż nie sam tylko skarżący lub oskarżony apelacyą zakładać może. Nie spodziewamy się bowiem, aby kto, jedynie te dwie strony za interesowane w każdéj sprawie uważał. Przypatrzywszy się bliżéj, uznać musimy, iż nie ma przypadków, jeżeli usuniemy sprawy wynikające z obrazy osobistéj godności, w których sprawa całkiem osobisty charakter nosi, w których sam skarżący jest interesowanym; niemal wszelka skarga ma interes Tow^{a} na względzie; tym interesem powodowany członek lub sekcya skargę wytacza; dla interesu ogólnego, tłumi w sobie nie raz stosunki zażyłości i koleżeństwa. Dla tego też oskarżenie tak każdy członek jak Centr: zanosić może, i raz zaniesione przybiera charakter ogólny; każdy z członków interesowanym się staje, każdego obchodzi, żeby albo oskarżony z zarzutów mu poczynionych oczyszczonym, albo usunionym z Tow^{a} został, jako szkodliwy pod jakimkolwiekbądź względem. Każdy więc członek, a tém bardziéj Centralizacya, gdyby uważali, iż wyrok sądu bratniego pominął interes Tow: mocni są popierać skargę, zanieść apelacyą. Na Centr: z innego jeszcze powodu obowiązek ten ciąży — zdarzyć się albowiem może, iż sekcya rozwiązaną zostanie, nim sąd roztrzygnie oskarżenie przez nią lub jéj większość zrobione; w takim razie czuwać nad sprawą, rozpoznać wyrok, czy interes ogólny pominiony w nim nie został, do Centr: należy; ona bowiem na straży powszechnego dobra bezprzerwanie stać winna.

Po usprawiedliwieniu tym sposobem dwóch powyższych zmian, jakie w pierwiastkowym projekcie proponujemy, niektóre zastrzeżenia, tak w nim samym jako i we wnioskach przez sek: lub członków czynionych, okażą się nie właściwemi; dla tego też nie ma potrzeby rozbierać każde z nich w szczególności, i dosyć będzie wytknąć te tylko, które uważamy za zbyteczne, chociaż nie są wprost przeciwne zaprojektowanym zmianom. Wnioski te są: 1° Aby zamieścić w postanowieniu o sądow: §§ 25 i 26 z projektu sek: Angoulême. 2° Aby sekcye nie z 10 lecz dopiero z 15 lub 20 członków złożone, do sądownictwa powoływane zostały. 3° Aby do kar w ustawie organ: wymienionych, dodać karę ogłoszenia za zdrajcę, jeżeliby członek Tw^{a} dopuścił się szpiegostwa lub Centralizacya zdradziła położoną w niéj ufność. 4° Wszystkie te wnioski, które dotyczą: obrony oskarżonego, wygotowania stanu sprawy i w ogólności postępowania przed sądem.

Co do 1. Paragrafy 25 i 26 projektu sek: Angoulême stanowią: iż członek pod sądem będący zawieszony być winien, nie brać udziału w pracach Tow: ale obowiązek ponoszenia składek i ciężarów zawsze na nim ciąży. Przyjmując zastrzeżenie podobne, przyznalibyśmy za wielką moc skarżącym, i oskarżony, zostający pod sądem byłby uważany w równi z potępionym; gdy tymczasem dopóki wyrok nie zostanie wydany, niewinności oskarżonego domniemywać się trzeba. Dla tego też wszelkie jego prawa jako członka są nienaruszone, a tém samém wszystkie obowiązki nie przestają na nim ciążyć; inaczéj następowałaby kara wprzód nimby sąd wyrzekł o winie. Czemże albowiem jest wykreślenie, jeżeli nie usunięciem szkodliwego interesowi ogólnemu członka? Czemże innéın byłoby zawieszenie, jakie § 25 projektu sekcyi Angoulême zastrzega? Czas i sposób powrotu do T^wa^ stanowiłby wprawdzie różnicę między zawieszonym a wykreślonym członkiem; ale wyrok uniewinniający niezacierałby niechęci, jaką zawieszony w obowiązkach mógłby powziąść ku skarżącemu; a w każdym razie podobne zastrzeżenie doprowadzićby do tego mogło, iż w przypadku nieporozumień osobistych, jedna połowa sekcyi zawieszałaby drugą.

Co do 2° Według projektu zeszłéj Centralizacyi, sekcya 10^ciu^ członków licząca, sąd bratni stanowić może dla tego, aby jak najwięcéj sekcyj w sądzeniu uczestnictwo wzięło, aby sądownictwo nie zostało wyłącznym udziałem kilku. Wzgląd ten jest ważny — niedogodności jakich się obawia sekcya Bordeaux nie będą miały miejsca, jeżeli T^wo^ myśl naszę, to jest apelacyą do sekcyi przedstawiającéj przyjmje i zastrzeże z drugiéj strony, aby na 10^ciu^ członków sekcyą składających, komplet do odsądzenia z 9^ciu^ przynajmniéj składał się osób. Większość stanowić będzie; przy takiéj bowiem liczbie, i przy możności zaapelowania nie ma potrzeby jednomyślności do potępienia oskarżonego.

Co do 3° Ustanowienie czwartego rodzaju kary, kary ogłoszenia za zdrajcę przed narodem jest niepotrzebne; nikt zapewne wyrodka gdyby się znalazł pomiędzy nami, ochraniać nie będzie, pisma publiczne nawet mimo zakazu, gdyby ten istniał, wypiętnowałyby znamie hańby na jego czole; stosować zaś na nowo tę karę do członków Centralizacyi jest zbytecznėm: § 2. postanowienia o Centralizacyi z dnia 29 Marca 1837 już ją przepisuje, i członkowie z Metz, dla tego zapewne zamieszczenia jéj żądali, że pierwiastkowy projekt o Centralizacyi wyraźnie jéj nie obejmował.

Co do 4° Jakim sposobem ma być przedstawioną obrona, i stan sprawy? Sekcya Montpellier, członkowie z Metz i Tuluzy do zbyt drobno-

stkowych w rozwinieniu posunęli się przepisów. Nie będziemy wszystkich roztrząsać, Two oceni czy konieczną jest rzeczą, żeby obwiniony stawał przed sądem dla obrony, iżby obrońca z urzędu był wyznaczany i czy pożytecznėm byłoby dozwolić, aby na obrońców nawet nie będący w towarzystwie powołani być mogli. W ogólności powtórzymy, na co już przeszła Centralizacya zwracała uwagę, że nie możemy się ubiegać o to, aby prawodawstwo nasze do rzeczywistego stopnia doskonałości doszło. Jeżeli bowiem z jednėj strony wyjątkowe nasze położenie, nie dozwala myśleć o doskonałości podobnėj, to z drugiéj ani interes Twa, ani interes członków jako pojedynczych indywiduów, nie nakazują mnożyć i rozdrabniać przepisów.

Sekcya Montpellier jak widzieliśmy w jéj uwagach, przytoczonych powyżéj, proponuje aby cztery osoby przez strony wybrane, robiły stan sprawy, i aby takowy Centralizacya bez rozpieczętowania, nie wiedząc nawet o osobach i rodzaju przewinienia, odsyłała do sekcyi sądzić z kolei mającéj. Wniosek ten w wielu punktach grzeszy pozornėm uważaniem rzeczy. Jasność bowiem tak oskarżenia jak obrony, nie zależy na obszernėm, wymownėm ich opisaniu, ale na prostėm i treściwėm wystawieniu faktów; a któż może dobitniéj wykazać przewinienie, jak członek lub sekcya zanoszący skargę? kto lepiéj odpowiedzieć na nią potrafi, wykazać swoję niewinność, jeśli nie oskarżony. Proponowany więc przez sekcyą Montpellier przepis całkiem jest niepotrzebny; niedogodnym stać się nawet może, i dać powód do obszernéj korespondencyi, gdyby oskarżony lub skarżący, nie chcieli na redakcyi poprzestać, pragnęli do zrobionego wyłuszczenia sprawy poczynić dodatki, na które wspólnie nie mogliby się zgodzić. Nie zawsze zresztą skarżący i oskarżony w sekcyi się znajdują, nie zawsze do komunikacyi mają obraną sekcyą; są przypadki w których pojedynczo zamieszkali, znoszą się wprost z Centr: a w takich razach proponowany przepis, nie byłby ogólnym, ale niektórych tylko dotyczącym członków. Nie widzimy także najmniejszéj korzyści z zatajenia przed Centr: nazwisk interesowanych osób; owszem pożądanėm jest wielce, iżby Centralizacya, nie mówimy o najmniejszych zajściach, ale o przekroczeniach członków uwiadomioną została. Powołanéj do obszerniejszych działań, nie powinno być obcėm to wszystko, co charakter członków wyświeca, co się do dokładniejszego ich poznania przyczynić może; inaczéj sąd jéj byłby nie raz pozornym, omylnym, a ztąd przynoszącym szkodę dla sprawy ogólnéj.

Sekcya Hâvre i kilku członków z sekcyi Toulouse wnoszą iżby sekcye same bez pośrednictwa Centr; do przypadającego z kolei sądu, sporzą-

dzony stan sprawy przesyłały; inni zaś z sekcyi Tuluzkiéj domagają się zastrzeżenia, iżby Centr: żadnych dodatków lub objaśnień do sprawy robić nie mogła. Sądzimy iż wnioski te jedynie z niezrozumienia § 10 projektu przeszłéj Centr: powstały. Paragraf ten przepisuje, iż Centr: uzupełni instrukcyą sprawy tém wszystkiém, na czém jéj zbywać może. Lecz do tego Centr: nie będzie potrzebowała robić żadnéj relacyi, a tém mniéj uwag; dopilnować tylko winna, iżby to wszystko co potrzeba do jasnego poznania sprawy, sekcyi sądzącéj przesłane było. Przepis więc objęty w § 10 jest z saméj natury rzeczy koniecznym; zdarzyćby się albowiem mogło, iż nie raz sprawa w niekompletnym stanie do sądzenia przesłaną, nie raz obrona obwinionego pominiętą byłaby, a lubo w takim przypadku sąd sam potrzebnych objaśnień żądaćby musiał, po co jednak te koszta przesyłki i ta zwłoka czasu? kiedy owszem starać się należy o jak najprędszy wymiar sprawiedliwości. Powyżéj powiedzieliśmy już jaki wzgląd ważny zmusza do przesyłania wszystkich spraw za pośrednictwem Centralizacyi, dodamy tu jeszcze że koléj sądownicza często zmieniać się będzie, bo sekcye ubywać lub przybywać mogą, a ruch ten dopiero przy raportach kwartalnych do wiadomości powszechnéj w okólnikach podawany być winien.

Te powody służą także za odpowiedź tym, którzy jak sekcya Avignon, obowiązki § 10 projektu na Centralizacyą włożone, chcieliby poruczyć sekcyi Przedstawiającéj; zmiana ta zresztą byłaby całkiem niestosowną, gdyby myśl naszą ustanowienia apelacyi do sek: Przedstawiającéj Tw° przyjęło; bo ta sama sekcya zająćby się musiała dopełnieniem instrukcyi sprawy, którąby potém w apelacyi sądziła.

Za niewłaściwe także uważamy zastrzeżenie 8 członków z Tuluzy, wzbraniające sekcyi miejscowéj czynić jakiekolwiek dodatki lub objaśnienia nad sprawą. Możność robienia onych, lubo nie objęta prawem, wynika jednak z natury rzeczy i z ducha ustawy organicznéj. Wiadomości takie bądź od większości, bądź od mniejszości sekcyi, są wielce pożądane dla sędziów, zastępują zeznania osobiste obecnych, patrzących na czyn, a nie ma obawy aby przekonanie sądu skrzywić lub zmienić zdołały.

Konieczność nieodsuwania wszelkich świadectw, które do wyjaśnienia i dokładniejszego poznania sprawy doprowadzić mogą, dostatecznie przekonywa, ile szkodliwym byłby przepis proponowany przez innego członka z téj sek:, aby zabronić sędziom dyskusyi nad sprawą. Każdy z sędziów powinien mieć o sprawie sąd jasny, poznać przewinienie dokładnie, a nie byłby nigdy dostatecznie przeświadczonym o wi-

nie oskarżonego, gdyby w umyśle jego miały miejsce wątpliwości, któryclıby wyjaśnić nie było mu wolno.

Z powyższego przedstawienia przekona się Towarzystwo łatwo, iż we wszystkich proponowanych przez nas zmianach w projekcie zeszłéj Centralizacyi opieraliśmy się na nadesłanych uwagach, a starając się o gwarancyą dla członków, którą upatrywaliśmy w bezinteresowności sądu i w apelacyi do sekcyi Przedstawiającéj, mieliśmy glównie na celu interes Towarzystwa, który jest pierwszym — jest wszystkiém. Wypadałoby więc teraz myśl naszą zamknąć w paragrafy, uzupełniając projekt zeszłéj Cen: niektóremi wnioskami sekcyi Tuluzkiéj, jak *np.* co do ogłoszenia wyroków, lub wyboru prezydującego w sekcyi przy rozsądzaniu sprawy, gdy na dokładném jéj prowadzeniu, i dobrém zebraniu punktów zaskarżenia i obrony, nie mało zależy; nie chcąc jednak rozrywać projektu, przystępujemy wprzód do rozebrania uwag nad dwoma następnemi oddziałami poczynionych; całość bowiem jeszcze dokładniéj myśl naszą da poznać.

ODDZIAŁ II. — *Pojedynki i sprawy o znieważenie osobistéj godności.*

UWAGI

§ 11. *Pojedynki między członkami Towarzystwa są zakazane. Wyzywający i przyjmujący wyzwanie, karze wykreślenia ulega.*

Jeden członek z Honfleur proponuje następny do paragrafu tego dodatek: « wszystkie obrazy czynne zaszłe między członkami Twa, a mianowicie w miej- » scach publicznych, pod kategoryą wyżéj wyrażoną podciągniętemi nie będą, » i w podobnie zaszłym przypadku, obrażający tylko karze wykreślenia ulegnie. » Pojedynek zaś koniecznością usprawiedliwiony będzie.»

Na poparcie powyższego dodatku, członek ten przytacza, iż wszelkie prawo aby było skutecznem, powinno mieć na względzie dobro tych, którzy są jemu podlegli — przymiot i możność zastosowania go; że pojedynki mają za sobą tę dobrą stronę, że wstrzymują niekiedy zbyt porywczy charakter, przywodząc na pamięć sprawiedliwość. Jeżeli więc pojedynek zupełnie prawami naszemi zabronionym zostanie, krok ten albo narazi Two na uderzające nieprzyzwoitości, ponieważ nieprzyjaciele nasi uważać to będą za trwożliwość, albo też stać się może powodem, iż członkowie najgorliwsi i najwięcéj zasługujący na nasz szacunek, będą zmuszeni przekroczyć prawo, lub Two opuścić. Sądzi przytém, że w każdém podobném nieszczęśliwém zdarzeniu, jakie zwaśnienia lub opryskliwość rodzą, sekcye i członkowie w miejscu ich wydarzenia obecni, jak najwyraźniéj prawami winni mieć zalecone, najgorliwsze i najczynniejsze staranie się o pojednanie zwaśnionych, i o niedopuszczenie pojedynku; że sądy bratnie rozpoznając sprawy podobne, również winny mieć baczne oko na postępowanie w tych przypadkach tak zwaśnionych, jako i obecnych wypadkowi Sekcyi lub członków i w razie gdyby spostrzegli, że ci ostatni, byli tylko obojętnymi świadkami zaszłego wypadku, winni nie oszczędzać dla nich publicznéj przed całém Tem ogłoszonéj nagany. Oni to bowiem, jako z zimniejszą rozwagą i bezstronném widzeniem, często wszystkiemu zapobiedz są w stanie.

Podobne jest rozumowanie 10 *członków z sekcyi Toulouse*, którzy twierdzą również, iż obowiązkiem jest sekcyi i całego Twa wdać się między pojedynko-

wać się mających, i pojedynku zabronić, gdyby błahe powody, w uniesieniu jednéj ze stron źródło biorące, miały być przyczyną przelewu krwi bratniéj. Dla tego członkowie ci odrzucają ten paragraf, a w miejscu onego jeden członek proponuje wyrażenie opinii Tw^a^ o szkodliwości pojedynków.

Jedenastu członków z Tuluzy i *sekcya Hâvre* § ten przyjmują, żądając jednak iżby nie przepisywał kary wykreślenia bezwzględnie, lecz zastrzegał tylko, że po pojedynku sądy bratnie stanowić będą jakiéj karze pojedynkujący się uledz powinni.

Trzech członków sekcyi Avignon nie widzi potrzeby stanowić osobnego artykułu o pojedynkach, raz dla tego, że zwyczaj dochodzenia tym sposobem krzywdy żnika — drugi raz że pojedynki są prostym występkiem, i nie ma powodu oddzielnego o nich postanowienia; że wreście nie wiele odtąd być może spraw osobistych, gdy Tw^o^ wchodzi na drogę czynniejszego życia.

Czterech członków sekcyi Avranches są przeciw § 11 ponieważ sądzą, iż zdarzyć się mogą okoliczności, w których czasem nie podobna pojedynku uniknąć.

Według *jednego członka z Versailles* prawo nie zapobieży pojedynkom; dosyć jest zatém potępić je w zasadzie, jako niechrześciańskie, niemoralne i barbarzyńskie, a całą ostrość prawa wymierzyć nie na pojedynkujących się, ale na świadków, których po każdym nieszczęśliwym pojedynku zmusić należy do stawienia się przed sądem, i udowodnienia, że wyczerpano wszelkie do pojednania środki.

Dwóch członków sekcyi Hâvre domaga się ogólnego zastrzeżenia: że pojedynek wzbroniony jest członkom Tw^a^, a to dla tego, iżby pojedynkujący się z nieczłonkiem również karze wykreślenia ulegał.

Opinia Centralizacyi — Przeciwni § 11 lub domagający się, iżby wyzywający i wyzwany nie w każdym przypadku ulegał karze wykreślenia, opierają się głównie na tém, że prawo nie zapobieży pojedynkom, lecz zmusi członków do wykréślania się z Tow. Słuszności téj uwadze nie zaprzeczamy bynajmniéj, łatwo jest przewidzieć niektóre wypadki, gdzie rodzaj obrazy, publiczne jéj wymierzenie, i tym podobne okoliczności skłonić mogą niektórych członków do wyzwania, a samo uczucie sprawiedliwości, jeżeli nie inne powody do przyjęcia wyzwania, do dania, jak to mówią, honorowéj satysfakcyi! nie idzie jednak zatém aby prawo nie mogło być ogólne, aby potrzeba było robić wyjątki. Przypuściwszy, że wyłączenia mają miejsce, należałoby określić je dokładnie, przewidzieć wszystkie wypadki, wszysttkie pojedynkowi towarzyszyć mające okoliczności; co nie podobną jest rzeczą. Jedno zaś z tych wyłączeń nie przewidziane, nie zamieszczone w prawie, okazałoby jego niedostateczność, potrzebę zmiany, dodatków, i co raz inne przepisy, należałoby stanowić.

Dla tych samych powodów nie możemy się zgodzić na żądanie jednego członka z Honfleur, aby pojedynki wypływające z obrazy czynnéj, dokonanéj w miejscu publiczném, pod ogólny zakaz podciągnięte nie były. W ówczas bowiem należałoby określić, co rozumiemy przez miejsce publiczne? Czy to nazwanie ma się ściągać jedynie do miejsc, do

których przystęp każdemu jest wolny, lub też czy należy podciągnąć pod nie, jeżeli obraza nastąpiła w przytomności wielu świadków? i znowu, czy należy zważać, lub nie, jeśli tylko sami członkowie Towarz: przytomnymi byli smutnemu wypadkowi? Podobnych wątpliwości bardzo wiele znaleśćby można, i uczynić prawo niedokładném lub zawiłém.

Zastrzeżenie objęte w § 11 potępiając pojedynki, już tém samém ogłasza je jako niemoralne i szkodliwe dla społeczności, czego domaga się jeden członek z Tuluzy, i jeden z Wersalu. Jest to manifestacya Towarzystwa przeciw barbarzyńskiemu zwyczajowi, początkowanie w potępieniu i wykorzenieniu zastarzałego przesądu. Opinia krajów oświeconych, wszystkich ludzi wolnych od uprzedzeń, bez względu na partye, do których należą, jest właśnie za nami; wszelkie artykuły dzienników niepodległych, jakie czytamy w kwestyach pojedynku dotyczących, nie przemawiają bynajmniéj za pojedynkami, lecz wytykają tylko niedorzeczność tych osób, które pojedynki pod kategoryą prostych morderstw usiłują podciągnąć. U nas wykréślenie w tym przypadku członków, nie jest czém inném, jak usunięciem tego, który nie chciał ulegać woli ogółu, który łamał postanowione prawo; usunięciem do czasu, nie przynoszącém żadnéj hańby, nie odmawiającém możności bez żadnéj zmazy pozostawania w społeczeństwie, dozwalającém powrotu do grona ludzi z którymi go cel wspólny, jedne zasady i też same środki dla dopięcia tego celu skojarzyły.

Nie można również dozwolić, aby pojedynek, jak żąda większość sek: Tuluzkiéj i sek: Hâvre, wprzód był przez sądy bratnie rozpoznanym, nimby kara wykréślenia wyrzeczoną została. Prawo albowiem, nie może być wątpliwém, nie powinno chcieć i nie chcieć, lecz stanowić b. z żadnéj ogródki, nie zostawiać żadnego wybiegu. Gdyby nadto żądanie sek: Toulouse i Hâvre przyjęte być miało, sądy bratnie roztrzygałyby dwojakiego rodzaju sprawy, to jest, czy pojedynek nieszczęśliwe pociągnął za sobą skutki, i co było do niego powodem. W obu razach, bacząc na te same przyczyny, które przytaczają przeciwni § 11 lub żądający wspomnionéj modyfikacyi, sprawiedliwie wnosić należy, że pobłażanie skłaniałoby zawsze sędziów do niewyłączania z Tow.ª pojedynkujących się; a przez to prawo uczyniliby niepotrzebném, przepis obostrzający żadnym.

Brak w dzisiejszych prawodastwach przepisu, któryby obrażonemu całkowitą sprawiedliwość wymierzał, jest najsilniejszą podporą tego barbarzyńskiego zwyczaju, który nakazuje w rozlewie krwi szukać naprawy wyrządzonéj nam krzywdy. Tow° zabraniając pojedynków mię-

dzy swymi członkami, przedstawia zarazem środki, jakiemi obrażony, satysfakcyi dla siebie poszukiwać winien, i daje mu możność zupełnego jéj uzyskania; ale ten przepis ściągać się tylko może do członków Tw[a]: niecłonkowie przed sądami naszemi stawać nie zechcą, prawa nasze żadnéj dla nich kary przepisywać nie mogą; i dla tego też nie możemy się zgodzić na żądanie dwóch członków z Hâvre, aby pojedynek w ogólności zabroniony został.

Jeden członek z Wersalu domaga się, iżby sądy bratnie rozważały postępowanie sekundantów, i oceniły, czy wyczerpano przed pojedynkiem wszystkie pojednania środki. Takie zastrzeżenie jest niepodobném, bo wątpić należy, aby sąd nie będący na miejscu, mógł dostatecznie wszelkie okoliczności pojedynkowi towarzyszące zebrać, i ocenić.

Sądzimy więc, dla powyżéj wymienionych powodów, że § 11 projektu zeszłéj Centr: w całości utrzymać należy.

§ 12. *Sprawy członków o znieważenie osobistéj godności do sądów bratnich należą, i tym samym sposobem rozpoznawane będą, jak sprawy z wykreślenia lub opozycyi.*

Jeden członek z sekcyi Toulouse proponuje, aby § ten obejmował, iż uznanie winy większością 5 przeciw 1 stosownie do § 8 projektu nastąpić winno, a zastosowanie kary prostą większością sędziów.

Dziesięciu członków tejże sekcyi przeciwnych § 11, wnoszą, aby § 12 następnie był zredagowany: « Sprawy o znieważenie osobistéj godności, wnoszone przez « członków do sądów bratnich tym samym sposobem rozpoznawane będą, jak » sprawy z wykreślenia lub opozycyi» — nie jest ich myślą bowiem wzbronić stronom poszukiwania satysfakcyi przed sądami bratniemi; coby miało miejsce, skoroby § 11 według ich żądania odrzuconym został.

Opinia Centralizacyi. — Proponowana zmiana przez 10 członków z Tuluzy polega na odrzuceniu przez nich § 11; przeciwne nasze zdanie powiedzieliśmy przy roztrząsaniu uwag nad tymże §; dodamy tu jeszcze, że przyjmując wniosek 10 członków z Tuluzy, dwie części byłyby w Tow[ie], jedna przestających na satysfakcyi wymierzonéj przez prawo, druga tych, którzyby nie znajdowali jéj inaczéj, jak w przelewie krwi przeciwnika. — Taka niestosowność jasno bije w oczy.

Projektowane zastrzeżenie przez jednego członka z Tuluzy było słusznem obok § 8 projektu zeszłéj Centr: lecz jest niepotrzebném przy wniosku, iżby sekcya sąd bratni składająca, w każdym przypadku większością wyrokowała.

Ponieważ zaś sprawy z obrazy osobistéj godności wynikłe, jak najmniéj rozchodzić się powinny, i im mniéj są rozgłaszane, tém obrażony zupełniejszą ma satysfakcyą; dla tego sądzimy iż dozwolić należy skarżącemu poszukiwać sprawiedliwości na oskarżonego przed sek: miejscową; lecz w takim razie, jéj wyrok tę samę moc, co wyrok sądu bratniego otrzyma; to jest, że apelacya wprost do sekcyi Przed-

stawiającéj iść będzie. Dla tych powodów w miejsce paragrafu 12 dwa następne wnosimy:

a) *Sprawy członków o znieważenie osobistéj godności, w pierwszéj instancyi do sądów bratnich, w drugiéj do sekcyi przedstawiającéj należą, i tym samym sposobem, jak sprawy o wykreślenie sądzone będą.*

b) *Wolno jednak skrzywdzonemu poszukiwać obrazy w sekcyi miejscowéj a w tenczas wyrok przez nią wydany, będzie téj saméj mocy jak wyrok sądu bratniego.*

§ 13. Kary do tego rodzaju przestępstw stosować się mające są:

1° Uznanie winy i ogłoszenie wyroku w sekcyach do których strony należą.

2° Uznanie winy i ogłoszenie wyroku w Twie przez okólniki Centralizacyi.

3° Wykreślenie z Twa.

Sekcye Toulouse i *Avranches* dodają czwarty rodzaj kary, to jest ogłoszenie przed emigracyą, w pismach publicznych. Według sekcyi Toulouse należałoby to rozciągnąć do ludzi niemoralnych, którzy złem postępowaniem, lub objawieniem zasad niedemokratycznych ściągnęli na siebie uwagę publiczną.

Jeden członek z téj sekcyi domaga się nadto, aby, dla osób, przez sądy bratnie na ogłoszenie w pismach publicznych skazanych, wzbroniony został powrót do Twa, jak im tego § 86 org wew: dozwala.

Sekcya Hâvre żąda aby wyrok skazujący na wykreślenie, wraz z powodami, w okólnikach Centralizacyi był umieszczany.

Opinia Centralizacyi. — Zaostrzenie kary wykreślenia proponowane przez sek: Toulouse i Avranches, zamiast stanowić karę dla wykreślonego, stanowiłoby ją raczéj dla obrażonego, dla poszukującego przed sądami bratniemi satysfakcyi. Ogłoszenie wyroku w okólnikach jak to § 13 przepisuje, nie pociąga wymienienia ani obrazy, ani nazwiska obrażonego; sam więc potępiony wyrokiem, karę otrzyma. Lecz ogłaszając podobne wyroki w pismach publicznych, obrażającemu dawałby się powód do umieszczenia odpowiedzi i szczegółowego opisu wypadku, przez co wyrządzałby nową zniewagę. Przyjmując więc wniosek sek: Toulouse i Avranches, usunęlibyśmy główną myśl projektu, cel jaki sobie zamierzamy, to jest wymierzenie zupełnéj sprawiedliwości obrażonemu. Nie ma też potrzeby zamieszczać w postanowieniu o sądownictwie, iż przynoszący hańbę postępowaniem niemoralném, ogłoszony będzie w pismach publicznych; wynika to z saméj natury rzeczy, nie powinniśmy bowiem wahać się wyryć piętno sromu na czole tego, kto już taki czyn spełni, że mu nawet droga powrotu do grona naszego zamkniętą zostaje.

Nie widzimy również powodu do zmiany § 86 ustawy org. Ogół sam wyrokując względem powtórnego przyjęcia do Towarzystwa, raz wykréślonego, nie da się uwieśdź żadnemi pobocznemi względami, ani pobłażaniem, i nie przyjmie tego, kto skaził swe imie.

Żądanie sek: Hâvre jest słuszne — sądzimy jednak, że podobne ogłoszenie wyroku nie tylko do spraw z obrazy osobistéj godności rozcią-

gnąć należy, i dla tego zdaniem naszém ogólny w tym względzie przepis, oddział i postanowienia o sądownictwie obejmować winien.

Co do § 13 jesteśmy zatém za utrzymaniem go bez zmiany.

ODDZIAŁ III. — *O uzupełnieniu przepisów karności porządkowej.*

§ 14. *Centralizacya mocną jest zawiesić w prawach i obowiązkach każdą sekcyą zwyczajną, którаby działając wbrew ustawom obowiązującym, pomimo dwukrotnego napomnienia na drogę porządku nie wróciła, lub którаby postępowaniem swojém ogólnemu interesowi Twa zagrażała.*

§ 15. *Czas zawieszenia dłużéj nad trzy miesiące trwać nie może.*

§ 16. *Centralizacya w pierwszym okólniku porządkowym zawiadomić powinna Two o powodach, które ją do zawieszenia sekcyi skłoniły.*

UWAGI.

Dwóch członków z sekcyi Avignon usuwa powyższe paragrafy; ponieważ tak rozciągła władza, jaką one nadają Centralizacyi rzucałaby kość niezgody i nienawiści pomiędzy instytucyą naczelną, a zbiorową częścią wszechwładztwa, i że instytucya która na zasadach prawodastwa kieruje ruchem spraw politycznych powinna być w taki tylko sposób upoważnioną, iżby jéj władza nie trącała żadnych sprężyn osobistości. Wnoszą więc aby o sekcyach ogół cały stanowił.

Według *sekcyi Poitiers* podobne postanowienie byłoby niedemokratyczném; Centralizacya w ówczas stałaby się prawodawcą, wykonawcą i sędzią; gdy prawodawcą jest ogół i do niego należy tłumaczenie prawa. Ogół będąc prawodawcą, winien być zarazem sędzią; jest nim nawet, nie pozbył się tego charakteru oddając sekcyom moc sądzenia, bo nie przyznał tego prawa wyłącznie téj lub owéj sekcyi, tym lub owym członkom, lecz je rozdziela między wszystkie sekcye, i wszystkich członków; pod pewnym więc względem ogół władzę sądowniczą nad swemi członkami wykonywa i sąd na sekcye on tylko bezpośrednio składać może. Uważa daléj sekcya Poitiers iż wrazie potrzeby obowiązek ten mógłby być poruczonym sekcyi przedstawiającéj, nigdy zaś Centralizacyi bo ta w ówczas byłaby wyższą nad prawo, i mogłaby każdą sekcyą do odpowiedzialności pociągać, uważając każdy jakikolwiek czyn jako zagrażający ogólnemu interesowi. Że zresztą sekcya pismami tylko może Twu zagrozić, przeto też rozum Twa, i zamiłowanie zasad demokratycznych dostatecznemi będą do odepchnięcia natarczywości i złych zamiarów. Dla tych powodów sekcya Poitiers wnosi, iżby sekcye za przestąpienie zasad i ustaw Twa pociągane były do odpowiedzialności przed ogół.

5ciu *Członków sekcyi Londyńskiéj* odrzuca trzy powyższe artykuły, jako nadające Centralizacyi prawo zawieszania w czynnościach Twa całkowitych sekcyi, nie zaś indywiduów; i że przy istnieniu podobnego prawa byliby zawieszani winni wraz z niewinnemi, to jest mniejszość sekcyi, która być może iż niepodzielała opinii większości.

Sekcya Toulouse następujący do § 14 proponuje dodatek po wyrazach pomimo dwukrotnego napomnienia: « raz drogą korespondencyi, drugi raz w okól- » nikach.»

Co do § 15. Dwóch członków z téj sekcyi żąda aby czas, na jaki Centralizacya będzie mogła zawiesić nie przechodził miesiąca. Zdaniem zaś całéj sekcyi, należałoby zastrzedz w tym paragrafie, iż po upływie trzech miesięcznego czasu lub przed jego ukończeniem nawet, gdyby tego sekcya zawieszona żądała obowiązkiem jest Centralizacyi ogłosić Twu powody, jakie sekcya na usprawiedliwienie swoje przytoczy i Two tylko zawyrokować jest wstanie, czy sekcya zawieszona do Twa na powrót przyjętą być może. Osobnemi zaś paragrafami po-

stanowić wypada : 1° iż sekcye po trzech miesiącach nie zgłaszające się do Twa aby do prac jego przywróconemi zostały, winne być natychmiast przez Centralizacyą do wykreślenia podane. 2° że karze zawieszenia nie może nigdy podlegać mniejszość sekcyi, dostateczne dająca usprawiedliwienie.

Podobnego zastrzeżenia żąda *jeden członek z Metz* podając następną redakcyą : « Członkowi lub członkom w mniejszości będącym, wolno jest po pierwszém napomnieniu sekcyi przez Centralizacyą przez tęż sekcyą uczynić reklamacyą do Centralizacyi. Gdyby sekcya reklamacyi téj przesłać wzbraniała się, mogą ją sami od siebie przedstawić. Centralizacya wyrzekając zawieszenie sekcyi wyjąc będzie mogła z pod zawieszenia członków reklamujących, gdyby reklamacyą swą usprawiedliwili.»

Jnni członkowie z Metz żądają zamieszczenia § następującego : wolno będzie członkom pojedynczym najdaléj w dni 10 po otrzymaniu przez sekcyą decyzyi zawieszenia usprawiedliwić się przez zniesienie się wprost z Centralizacyą.

Sekcya Niort żąda aby w § 16 zamiast *do zawieszenia sekcyi skłonił*, położyć « do pierwszego upomnienia sekcyi.

Sekcya Craon proponuje następną § 16 redakcyą: « Centralizacya zawieszając w obowiązkach i czynnościach którąkolwiek bąć z sekcyi, winna jest jednocześnie tak o zawieszeniu jako i powodach do tego ją skłaniających, donieść Twu ». Uważa bowiem *sekcya Craon* iż okólniki porządkowe nie zawsze wydawane są w oznaczonym czasie, a zatém sprawa ogólna mogłaby cierpieć, gdyby zawieszenie okazało się niesłuszném.

Sekcya Montpellier widzi w przedstawionym projekcie lekceważenie wszechwładztwa, powód dla Centralizacyi do nadużyć i samowolności, proponuje więc paragraf jedyny : « gdyby postępowanie niektórych sekcyi, było wbrew ustawom obowięzującym, każdy członek a mianowicie Centralizacya winną jest przedstawić ją Twu i do osądzenia podać.»

15stu *członków sekcyi Bordeaux* jest przeciwnych również § 14 ponieważ wtedy władza wykonawcza byłaby władzą sądowniczą. 8miu z nich jest za oddaniem prawa zawieszenia sekcyi sądom bratnim, a 7miu za zostawieniem przy ogóle Towarzystwa.

Sekcya Angouléme w miejscu § 14 proponuje następny : Centralizacyi służy prawo wykraczającą sekcyą poddać pod sąd bratni, sekcyi z kolei przypadającéj.

Sekcya Hâvre uznaje potrzebę zaprowadzenia instytucyi sądowniczéj, któraby sekcye na drogę porządku wprowadzała ; uważa bowiem, że te występki które najmocniéj i najskuteczniéj szkodzić mogły Twu , były dotąd wyższe nad prawo. Według niéj jednak projekt nie odpowiada zamierzonemu celowi, gdyż sekcye zmieniają się często, i większość w nich nie zawsze jest jedna. Sekcye zresztą mogą być w osobistéj z Centralizacyą walce, a wtedy Centralizacya mając zostawioną sobie moc zawieszania sekcyi byłaby stroną i sędzią, mogłaby dogodzić swym namiętnościom, albo dla uchronienia się od tego zarzutu, wykraczającym pobłażać. Zdarza się nawet, iż członkowie z jednego miejsca przenoszą się w inne, gdzie nową zakładają sekcyą, aby tém łatwiéj Twu szkodzić mogli; usunąwszy się więc na chwilę z miejsca, zkąd złe wynikło, uchroniliby się do czasu od kary, jaką projekt dosięgnąć wykraczających zamierza. Proponuje zatém sekcya Hâvre podciągnąć sekcye wykraczające pod sądy bratnie, które łatwo podanych przez Centralizacyą wykraczających będą mogły ukarać.

Opinia Centralizacyi. Mylne zrozumienie ducha proponowanych przepisów, mogło dać powód do tych licznych uwag , jakie powyżéj nad oddziałem 3 projektu zeszłéj Centraliz; widzieliśmy. Według rozumienia niektórych sekcyj lub członków, sekcya jest jakowąś insty-

tucyą, ściśle z bytem samego Tow: złączoną, zawieszenie jéj zatém ma umniejszyć siłę działalną ogółu i sprawę powszechną na szwank narazić. Bliższe wszakże rozważenie istoty rzeczy, i natury Tw^a na inne naprowadza wnioski. Tw^o nasze ostatecznie nie składa się z sekcyj, lecz członków — dowodem tego, że wota pojedynczo są dawane, a sekcye tylko w interesach miejscowych stanowią, i jedynie dla większéj spójni, wszechstronniejszéj rozwagi i utrzymania porządku w T^ie są pożądane i zaprowadzone. Projekt więc przeszłéj Centr: nie miał innego celu, jak dozorowanie indywiduów, jak dostrzeganie ich postępowania, jak zapobieganie prędko i skutecznie aby żaden z członków nie przekraczał woli ogółu, nie występował za prawo, a tém więcéj działaniem swojém nie szkodził interesowi ogólnemu; czyli projekt miał na celu wprowadzić w wykonanie tę myśl ogólną, jaka leży w ustawie, i postawić Centr: w możności wypełnienia tych obowiązków, jakie na nią taż ustawa wkłada.

Niektóre sekcye wchodząc w tę myśl ustawy, doradzały powierzyć Centr: moc oddania sekcyj wykraczających pod sąd Tow^a. Lecz do tego nie ma potrzeby osobnego prawa, zamkniętego w artykuły; pociągnąć do odpowiedzialności działających wbrew zasadom, wbrew woli ogółu, jest powinnością Centr: od któréj nic ją uwolnić nie może; owszem stałaby się winną w obliczu Tow^a, gdyby widząc złe, nie demokratyczne działanie, wyobrażenia lub postępowanie szkodę przynoszące, wahała się się przedstawić wykraczających do skarcenia, do usunięcia nawet z Tow^a jako niepodzielających jego dążeń. Okazałaby wówczas, że nie pojmuje swego charakteru, swéj misyi, swego położenia, że jest jedynie martwą istotą, niezdolną początkować, mieć kierunek czynności.

Nie o to więc szło przeszłéj Centr: ale o prędkie i skuteczne zaradzenie złemu; o wydalenie wczesne błądzących, którym zła wola, namiętności lub upór nie dozwoliły usłuchać głosu prawdy i przestróg. Tow^o nabyło już doświadczenia, miało przykład na sek: Panteonu — i czyż podobna, aby ciągle zajmować się miało sprawami, polegającemi na przekonaniu widoczném?

Jesteśmy więc za utrzymaniem tylko głównéj myśli projektu zeszłéj Centr: bo sądzimy że proponowane przez nią środki, nie odpowiadają zamierzonemu celowi, a nawet że są niewłaściwe. Zawieszając sekcye, zawieszałaby się zarazem mniejszość przeciwna większości, a nawet ci, którzy żadnego udziału w wykroczeniu sekcyi nie wzięli. Nadto jeszcze, członkowie uczyniwszy krok naganny i przeciwny woli ogółu, mogliby rozejść się w różne strony, rozwiązać sekcyą, a wtenczas pociągani

do odpowiedzialności, odpowiadaliby nie zbiorowo lecz pojedynczo. Pojedynczo więc i sekcyą stanowiąc odpowiadać winni, tak jak pojedynczo na wszystkie projekta wota składają. Jeżeli nie ulega wątpliwości, że członkowie osobno zamieszkali, znoszący się wprost z Centr:; przez nią pod sąd bratni poddawani być muszą, jakimże sposobem uchylićby od tego można innych, dla tego że nie oddzielnie ale razem mieszkają — że nie znoszą się osobno, ale wspólnie — że nie wykraczają niepostrzeżenie, ale jawnie, gorsząco, aby tém więcéj zrządzić szkody, jak sprawiedliwie sek: Hâvre uważa.

Aby więc zapobiedz mylnemu rozumieniu téj myśli w ustawie org: zawartéj, położyliśmy w oddziale I. zamieszczonego na końcu projektu §, według którego Centr: jak każdemu innemu członkowi, wykraczających pod rozpoznanie sądów bratnich oddanie służy. Uwagi nasze są tak słuszne, tyle na naturze saméj rzeczy oparte, tak konieczne, aby nieprzerwanie i bez przeszkody dążyć ku zamierzonemu celowi, tak nieodzowne, jeżeli odpowiedzialności na Centr: ciążącéj w niczém zmniejszyć nie chcemy, iż nie ma najmniejszéj potrzeby stanowić inne przepisy, i dla tego nie rozbierając szczegółowych zmian przez niektóre sek: lub członków pojedynczych, w §§ 14, 15 i 16 projektu zeszłéj Centr: proponowanych, całkowite ich opuszczenie, wnosimy.

Po rozebraniu tym sposobem uwag przez sekcye lub członków nad trzema oddziałami pierwiastkowego projektu poczynionych, przedstawiamy według wyłożonych myśli projekt, z dwóch składający się działów.

POSTANOWIENIE W PRZEDMIOCIE SĄDOWNICTWA.

DZIAŁ I.

Organizacya sądów bratnich — tudzież wykreślenia, opozycye i apelacye.

§ 1. Sprawy o wykreślenie według dotychczasowych przepisów Org: Wew: do sekcyi miejscowéj należące, odtąd przez sądy bratnie w pierwszéj instancyi sądzone będą.

§ 2. Każda sekcya licząca wskładzie swoim najmniéj 10 członków sąd bratni stanowić może.

§ 3. Sekcye z takowéj lub większéj ilości członków złożone, koleją alfabetyczną, którą Centralizacya co kwartał ogłaszać jest obowiązaną, do utworzenia sądu bratniego powoływane zostaną.

§ 4. Wyłączone są z listy ogólnéj sądów bratnich sekcye po zagranicami francyi leżące i sekcya przedstawiająca, — koléj zaś względem téj sekcyi pominiętą być winna która bąć ze względu na skarżącego, bąć ze względu na oskarżonego za interesowaną w sprawie jest poczytaną.

§ 5. Sekcya z oznaczonéj koléj do rozsądzenia sprawy powołana, najdaléj przy pierwszym posiedzeniu zwyczajném wybierze sobie głośnemi wotami prezydującego i tym sposobem w sąd bratni ukonstytuowaną zostanie.

§ 6. Komplet sądu bratniego jest ten sam co komplet sekcyi, nigdy jednak sąd z mniejszéj ilości członków składać się nie może jak z dziewięciu.

§ 7. Wyroki sądu bratniego prostą większością zapadają. Przypadkowa równość na korzyść obwinionego liczoną będzie.

§ 8. Jakkolwiek obszerną może być sprawa, najdaléj w dni 15 od otrzymania ostatnich objaśnień rozsądzoną być winna; a wyrok wraz z wotami do Centralizacyi przesłany stronom interesowanym bez żadnéj zwłoki czasu zakomunikowany będzie.

§ 9. Od wyroku sądu bratniego wolna jest apelacya jednéj i drugiéj stronie do sekcyi przedstawiającéj.

Sposób i czas jéj zaniesienia określone są §§ 34 i 35 Organ: Wewn:

§ 10. Do tejże sekcyi przedstawiającéj jako drugiéj i ostatniéj instancyi należyć także będzie wyrzeczenie względem opozycyi, którąby od decyzyi sekcyi przyjmującéj nowego członka zaniesioną była.

§ 11. Rozsądzenie w instancyi apelacyjnéj tegoż samego rodzaju spraw, członków sekcyi przedstawiającéj dotyczących, należyć będzie do sekcyi najliczniejszéj.

§ 12. Wszelkie skargi o wykreślenie, tudzież opozycye i apelacye, nie pomijając sekcyi właściwéj, Centr: komunikowane być winny, która uzupełniwszy instrnkcyą sprawy tém wszystkiém na czem jéj zbywać może, a mianowicie dopilnowawszy, aby tłumaczenie się obwinionego ściągnięte było, sprawę już gotową zupełnie przypadającemu z kolei sądowi bratniemu lub sekcyi przedstawiającéj do odsądzenia prześle.

§ 13. Opozycya lub skarga o wykreślenie drugi raz na tych samych powodach podniesioną być nie może.

§ 14. Podanie do wykreślenia, i zaniesienie opozycyi lub apelacyi zarowno każdemu członkowi, każdéj sekcyi jak i Centralizacyi służy.

§ 15. Ostatecznie zadecydowane wykreślenia w skutek wyroku pierwszéj lub drugiéj instancyi w okólnikach wewnętrznych Tw^a^ z wymienieniem głównego powodu ogłaszane być winny.

DZIAŁ II.

Pojedynki i sprawy o znieważenie osobistéj godności.

§ 16. Pojedynki między członkami Tw^a^ są zakazane. Wyzywający i przyjmujący wyznanie karze wykreślenia ulega.

§ 17. Sprawy członków o znieważenie osobistéj godności w pierwszéj instancyi do sądów bratnich, w drugiéj do sekcyi przedstawiającéj należą i tym samym sposobem jak sprawy o wykreślenie sądzone będą.

§ 18. Wolno jest jednak skrzywdzonemu poszukiwać obrazy w sekcyi miejscowéj, a w tenczas wyrok przez nią wydany, będzie téj saméj wagi, jak wyrok sądu bratniego.

§ 19. Kary do tego rodzaju uchybień stosować się mające są:

a) Uznanie winy i ogłoszenie wyroku w sekcyach do których strony należą.

b) Uznanie winy i ogłoszenie wyroku w Towarzystwie przez okólniki.

c) Wykreślenie z Towarzystwa.

§ 20. Przepisy Organ: Wewn: niniejszemu postanowieniu przeciwne uchylają się.

Obok głównego przedmiotu, załatwiamy także niektóre porządkowe przedmioty.

1° Składamy rachunek z funduszów pod rozporządzeniem naszém zostających, a mianowicie od 1° Lutego do 1° Maja r. b. Dołączone do okólnika tabele pod literami *A.* i *B.* wykazują w szczegółach źrodło

dochodów i rodzaj wydatków. Tutaj podaje się tylko ogólny stan kasy. Tabela pod literą *A*. przekonywa iż stan funduszów na potrzeby Tw^a^ przeznaczonych był następujący:

PRZYCHÓD.

a) Remanent w d. 1 Lutego wykazany			903 fr: 75 c.
b) Składki zwyczajne			
	w Lutym 1838 r.	354 fr: 90 c.	
	w Marcu — —	275 fr: 67 c.	
	w Kwiet: — —	357 fr: 92 c.	
		Razem	988 f. 49 c.
c) Składka nadzwyczajna			356 f. 75 c.
d) Za pisma Towarzystwa			121 f. 00.
e) Za Księgi Ludu			173 f. 77.
		Wpłynęło ogółem	2543 f. 76 c.

ROZCHÓD.

Wydano ogółem	1434 f. 74 c.
Pozostaje w kasie	1109 f. 02 c.

Tabela pod lit: *B*. przekonywa, iż stan funduszów braterskiéj pomocy był następujący.

PRZYCHÓD,

a) Remanent na d. 1^m^ Lutego wykazany			612 fr: 25 c.
b) Składki na podatek braterski			
	w Lutym	322 fr: 80 c.	
	w Marcu	319 fr: 40 c.	
	w Kwietniu	327 fr: 35 c.	
		Razem	969 fr: 55 c.
		Wpłynęło ogółem	1581 fr: 80 c.

ROZCHÓD

Wydano ogółem	1278 fr: 65 c.
Pozostaje w kasie	303 fr: 15 c.

Pomoc dla familii Zaliwskiego wynosiła w ciągu 3^ch^ upłynionych miesięcy 153 fr: 65 c. i w takiéj ilości tejże familii odesłaną została.

Po tym ogólnym wykazie przychodu i rozchodu funduszów, winniśmy zwrócić uwagę Tw^a^ na fundusz braterskiéj pomocy. Centralizacya mając sobie świeżo zapadłém postanowieniem, wyłącznie zarząd nim powierzony, musi mieć w każdéj chwili dokładną o jego stanie wiadomość, aby przy rozstrzyganiu zachodzących żądań o zasiłki, takowe według ustanowionych prawideł i stósownie do zamożności kasy udzielane były.

Tym czasem zamożność ta nie zawsze nam jest wiadomą. — Sekcye bowiem częstokroć, bez poprzedniego odniesienia się do nas, wprost od siebie wsparcia przyznają, a nawet dla ich pokrycia, funduszów mających inne przeznaczenie, niekiedy używają. — Te niewłaściwą drogą poczynione rozporządzenia funduszami, wprowadzające w ich administracyi nieregularność i nieporządek sprawiły: iż będąc nagle wezwani przez sekcyą londyńską o pomoc braciom w Anglii, znowu w zna-

cznéj bardzo liczbie na ciężki niedostatek wystawionym, po obliczeniu zaszłych od 1 Maja wydatków, zaledwie z szczupłą pomocą 100 fr: pospieszyć im byliśmy w stanie.

Unikając przeto na przyszłość podobnych zboczeń, sekcye zechcą ściśle stosować się do powołanego wyżéj postanowienia i żadnych wypłat, pod tytułem wsparcia bez wyraźnego upoważnienia Centralizacyi nie robić.

2° Zdajemy raport z wotowania na dodatkowy przepis o sekcyi Przedstawiającéj, tudzież raport z uskutecznionych na tęż instytucyą wyborów. Ponieważ zaś od czasu oddania tych dwóch przedmiotów do decyzyi Tow^a w liczebnym jego stanie zaszły niektóre zmiany, przeto przy jéj ogłoszeniu nowy komplet ustanowić należało.

USTANOWIENIE KOMPLETU.

Według okólnika z d. 16 Lut: b. r. (str: 27) ogół członków na liście czynnéj zapisanych wynosił . . . . , ... 913.

Odtąd zaszły następujące zmiany:

Wróciło do czynności (1) . . .	26	przybywa . , . .	46.
Nowo przyjętych	20		
		Razem	959.
Wykreślonych	54	ubywa	58.
Zmarłych	4		
		Razem	901.

Obecnie przeto ogół Towarzystwa wynosi 901.
Jego obsolutna większość na licbę 452 przypada.

WYKAZ WOTÓW.

a) Na przepis dodatkowy o sek; Przedstawiającéj według którego wybory na tęż sekcyą jednocześnie z wyborami na Centr: odbywać się mają.

Za przepisem wotowało: z Villers Coterets 1, z Paryża 2, z Nantes 23, z Niort 10, z Bordeaux 18, z Craon 6, z Loches 1, z Sigean 1, z Castres 4, z St-Junien 2, z La Rochelle 5, z Privas 4, z Laval 10, Villeneuve 12, z Bayeux 2, z Amiens 3, z Colmar 1, z Molsheim 2, z Jonzac 1, z Aurillac 4, z Toulouse 23, z Catus 6, z Douai 1, z Tarbes 1, z Bayeux 2, z Briquebec 2, z Rouen 17, z Draguignan 3, z St-

(1) Oprócz wymienionych w okólniku 4 następni: Gilewski Antoni, Cendrowicz Paweł, Grabowski Jakób, Konopiński Franciszek, Leniewicz Konstanty, Łosiewski Konstanty, Łopatyński Seweryn, Łonkutowicz Tomasz: Rodowicz Andrzéj, Sawicki Konstanty, Tilinger Ferdynand, Wermiński Konstanty, Więckowski Piotr, Wojciechowski Ludwik, Korabiewicz Edmund i Neumke Karol. Ob: Neumke należał dawniéj do sekcyi Grenelle. Sekcya ta jak wiadomo, za wystąpienie na zewnątrz z pismem popierającém projekt sek: Panteonu, decyzyą Tow^a wykréśloną została. Lecz członek Neumke według doniesienia sek: Paryzkiéj, nie odstępuje od zasad Tow^a w jego łonie pracować pragnie i tylko brak sekcyi w Paryżu, nie dozwalał mu wcześniéj tego oświadczenia złożyć. Na mocy więc powyższéj deklaracyi, a głównie w skutek pozostawionéj przez ogół możności powrotu wykréślonym członkom, skoro ci błąd swój poznawszy na drodze przez Tow^o obranéj nadal pracować zapragną, ob: Neumke na powrót do kontroli zapisanym został.

Etienne 9, z Angers 28, z Pamiers 8, z St-Imier 6, z Poitiers 24, z Angoulême 10, z Marmande i Tonneins 9, z Fontainebleau 4, z Lille 6, z Montpellier 21, z Falaise i Flers 5, z Beauvais i Mouy 8, z Cosne 3, z Châlons 9, z Le Mans 9, z Naveil 2, z Loches 1, z Realmont 2, z Avignon 17, z Avranches 5; z Challans 1, z Marennes 1, z Alençon 6, z Troyes 14, z Clermont 17, z St-Foy 2, z Brioux 4, z Laroque 3, z Limoges 5, z Puy l'evêque i Gourdon 11, z Hâvre 26, z Londynu 15, z Reims 1, z Loudun 4, z Lyon 12, Członkowie Centralizacyi 5. Razem 480.

Przeciw przepisowi z Tours 2, z Poitiers 10, z Angoul: 2, z Montpel: 2. Razem 16.

Ogółem wotujących 496.

WYKAZ WOTÓW NA SEKCYĘ PRZEDSTAWIAJĄCĄ.

Na Sekcyę Montpellier wotowali: Z Airvault 8, z Châlons i Menehould 7, z Villers Cotterets 1, z Paryża 10, z Masseube 1, z L'Aigle 1, z Toulouse 22, z Laval 10, z Amiens 3, z Auxerre i okolic 8, z Angers 28, z Marennes 1, z Challans 1, z Sigean 1, z Angoulême 8, z Montpellier 21, z Bagnères 1, z Ligueil 1, z Troyes 14, z St Foy 2, z Pioussaye 2, z Poitiers 33, z Nantes 23, z Brioux 4, z Niort 10, z Lyon 12, z St-Junien 2, z Tours 2, z Grignon 1, z Nevers 3, z Bressuire 2, z Laroque 3, z Privas 3, z Limoges 5, z La Rochelle 4, z Puy l'evêque i Gourdon 11, z Aurillac 3, z Draguignan 3, z Realmont 2, z Marmande i okolic 10, z Annonay 1, z St-Etienne 2. z Avranches 5, z Bordeaux 13, z Hâvre 26, z Clermont 15, z Londynu 15, z Falaise i Fleurs 4, z Cannes 1, z Castres 2, z Guèret 1, z Villeneuve 13, z La Souterraine 1, z Decize 2, z Catus 4, z Tarbes 1, z Craon 5, z Carcassonne 4, z Vernuy 3, z Domfront 2, z Besançon 2, z Bayeux 2, z Briquebec 2, z Tonnay Charente 2, z Alençon 6, z Reims 1, z Harcourt 1, z Nogent le Rotrou 3, z Perigueux 1, z Avignon 13, z Fontainebleau 4, z Loudun 4, z Beauvais i Mouy 7, z Colmar 1, z Evreux 3, Członkowie Centralizacyi 5. Razem 463.

Na Sekcyę Bordeaux wotowali: Z Paryża 2, z Montpellier 1, z Pamiers 8, z Annonay 9, z St-Etienne 8, z Rouen 20, z Falaise 1. Razem 49.

Na Sekcyę Angers: z Châlons 2, z Toulouse 2, z Montpellier 1, z Bordeaux 2. Razem 7.

Na Sekcyę Clermont: z Montpellier 4, z Bressuire 1. Razem 5.

Nu Sekcyę Rennes: z Bordeaux 5. — *Na Sek*: *Poitiers*: z Poitiers 2. — *Na S. Toulouse*: z Châlons 1. z Evreux 1. — *Na s. Marmande*: z Montpellier 1. — *Na s. Hâvre*: z Clermont 1. — *Na s. Le Mans*: z Clermont 1. — *Na s. Paryzką*: z Avignon 1. = 13. Razem wotujących 537.

Porównywając powyższe wykazy wotów z ustanowionym kompletem, okazuje się, iż dodatkowy przepis o sek Przedstawiającéj przyjętym, i że sekcya Montpellier na też instytucyą wolą Tow[a] powołaną została; w skutek czego my ją niniejszém i osobném pismém do objęcia właściwych obowiązków powołujemy.

3° Ogłaszamy listę nową przyjętych i wykréślonych członków. Wykréślenia nastąpiły po największéj części w skutek przedsięwzięcia ogólnych środków oczyszczenia Tow[a] z członków nieczynnych lub też do innego tworzącego się w emigr: związku przystępujących. Pomimo jednak naszych i sekcyj a szczególniéj sek: Paryzkiéj usiłowań, pobyt wielu nieczynnych członków odkrytym dotąd nie został, a tém samém ostateczne od nich deklaracye nie ściągnięte.

Z tego też względu wstrzymujemy się z ogłoszeniem listy, aż do zupełnego jéj oczyszczenia.

PRZYJĘCI

Numer Kontroli.	IMIE i NAZWISKO	Data przyjęcia.	Sekcya przyjmująca.	Numer kontroli.	IMIE i NAZWISKO.	Data przyjęcia.	Sekcya przyjmująca.
1799	Moszyński Piotr	16/4	Anger	1806	Kłobudzki Marcin	6/3	Lyon
1800	Andruszkiewicz Maciéj	28/12 37 r.	Alençon	1807	Kobylański Franc:	ditto	ditto
				1808	Oprządkiewicz Józ:	9/4	Puy l'e:
1801	Breański Maxymil:	17/2	Roche:	1809	Koncewicz Stefan	29/4	Poitiers
1802	Kaczwiński Alexa:	11/3	Rouen	1810	Rożański Jan	6/5	Lyon
1803	Kamieński Andrzéj	18/3	ditto	1811	Bieliński Jan	ditto	ditto
1804	Malinowski Franci:	23/3	St-Cal:	1812	Stobiecki Konstan:	ditto	ditto
1805	Magnuski Marceli	24/3	LeMans	1813	Zaleski Wilhelm	ditto	ditto

WYKREŚLENI.

IMIE i NAZWISKO	data wykreślenia	przez którą Sekcyą	IMIE i NAZWISKO	data wykreślenia	przez którą Sekcyą
Dworzecki Jan	17/9	Caen	Chwalibóg Włodzim:	25/3	Hâvre
Tworowski Wincenty	ditto	ditto	Szelechowski Fran:	25/3	Poitiers
Anciulewicz Edward	7/1	Angers	Rożecki Wojciech	ditto	ditto
Szaładayski Józef	4/2	Bordeaux	Raciborski Jan	ditto	ditto
Ambroziński Xawery	28/1	Nantes	Piotrowski Filip	1/4	Pamiers
Szymański Bonawent:	28/1	ditto	Wallner Stefan	8/4	Lyon
Lewicki Felix	11/2	ditto	Dąbrowski Michał	11/4	Marmande
Rzążewski Jan	11/2	Angoulême	Czajkowski Stanisł:	15/4	Troyes
Bereżnicki Józef	18/2	Toulouse	Gołembiowski Anto:	ditto	ditto
Kowalski Konstanty	24/2	Poitiers	Wilczyński Antoni	ditto	ditto
Kuczyński Romuald	ditto	ditto	Jungowski Ernest	ditto	ditto
Miedzychowski Mich:	ditto	ditto	Grabiański Wiktor	ditto	ditto
Sągajło Adolf	ditto	ditto	Dyczkiewicz Jan	ditto	ditto
Janutowicz Lucyan	ditto	ditto	Domaradzki Jan	17/4	Bordeaux
Heer Józef	ditto	ditto	Paszkowski Hipolit	15/4	Londyn
Sieroszewski Xawery	ditto	ditto	Raynhold Kazimierz	20/4	ditto
Przyborowski Ignacy	25/2	Bordeaux	Stoblewski Józef	22/4	Poitiers
Mackiewicz Stanisł:	25/2	Angoulême	Kozaryn Józef	ditto	ditto
Budkiewicz Tomasz	18/2	Londyn	Bobiński Michał	ditto	ditto
Żygliński Jan	22/2	St-Calais	Biegański Ludwik	22/4	ditto
Ciechomski Antoni	4/3	Bordeaux	Jemielita Franciszek	29/4	ditto
Petrellewicz Ludwik	4/3	LaRochelle	Gołembiowski Adam	18/4	Avignon
Kwiatkowski Marcin	8/3	Limoges	Raciborski Józef	17/5	Paryż
Strzałkowski Piotr A.	ditto	ditto	Jurkowski Karol	19/5	Poitiers
Lisicki Xawery	6/3	Lyon	Swięcki Apolinary	ditto	ditto
Olszanowski Antoni	24/3	Le Mans	Guderléj Karol	ditto	ditto
Siennicki Józef	24/3	Clermont			

ZMARLI.

1. Stawiarski Andrzéj 5 Marca b. r. w Angers. — 2. Czerski Józef 11 Marca b. r. w Le Mans. — 3. Odechowski Teofil 11 Marca b. r. w Londynie. — 4. Tuchowski Józef 23 Kwietnia b. r. w Nantes.

SEKCYE PRZYBYŁE.

Sekcya Paryzka.

SEKCYE UBYŁE.

Sekcya La Bastille.

W końcu przypominamy wam Obywatele potrzebę rychłego zdecydowania projektów o sądownictwie i o podatkowaniu; i wzywamy te wszystkie sekcye, jako też pojedydczo mieszkających członków, którzy jeszcze względem projektu o podatkowaniu wotów nie nadeslali, aby z ich objawjeniem pospieszyli.

POZDROWIENIE I BRATERSTWO.

Poitiers, d. 16 Maja 1838 r.

Sekretarz.
W. Darasz.

Prezydujący z kolei.
H. Jakubowski.

Sprostowanie. W okólniku zeszłéj Centralizacyi Numer 2331 w sprawozdaniu z funduszów, na str: 486, między otrzymującemi pomoc, zamiast Szymańskiemu Teodorowi bez żołdu, powinno być: *na pół żołdu będącemu.*

POITIERS, W DRUKARNI F.-A. SAURIN.

A. Przychód i Rozchód funduszów na potrzeby Towarzystwa D°. P°. od 1° Lutego do 1° Maja 1838 roku.

Przychód

N°	Miejsce	Składki zwyczajne Luty fr.	c.	Marzec fr.	c.	Kwiecień fr.	c.	Składka nadzwyczajna fr.	c.
1.	Col-de-fer. Jeden człon:	1.	20	"	"	"	"	"	"
2.	Molsheim. d°.	3.	50	3.	50	3.	50	"	"
3.	St. Junien. d°.	3.	"	"	"	"	"	"	"
4.	Arras. d°.	3.	"	1.	"	"	"	"	"
5.	Privas. d°.	2.	"	"	"	"	"	"	"
6.	Villeneuve. Sekcya	8.	50	"	"	"	"	"	"
7.	Privas. Członkowie	6.	50	3.	"	3.	"	"	"
8.	Amiens. d°.	1.	"	1.	"	"	"	"	"
9.	Strasbourg. Sekcya	5.	"	"	"	"	"	"	"
10.	Evreux. d°.	10.	"	"	"	"	"	"	"
11.	Vimoutiers. d°.	14.	"	"	"	"	"	7.	50
12.	Aurillac. d°.	2.	75	2.	75	2.	75	"	"
13.	Briquebec. Członkowie	2.	"	2.	"	2.	"	"	"
14.	Rouen. Sekcya	72.	25	"	"	43.	75	2.	"
15.	Draguignan. Członkowie	"	50	"	50	2.	50	"	"
16.	Montmarault. Jeden człon:	2.	30	"	"	2.	"	"	"
17.	Angers. Sekcya	17.	25	15.	"	"	"	211.	95
18.	Tours. Członkowie	2.	"	"	"	4.	"	2.	"
19.	St. Brieuc. Jeden człon:	7.	50	"	"	"	"	"	"
20.	Pamiers. Sekcya	7.	50	"	"	5.	"	"	"
21.	Chalons s. M. d°.	12.	"	5.	"	16.	"	2.	"
22.	Le Mans. d°.	12.	50	"	"	"	"	"	"
23.	Tarbes. Jeden człon:	3.	"	"	"	"	"	"	"
24.	Annonay. Sekcya	23.	75	"	"	"	"	"	"
25.	Nantes d°.	22.	50	"	"	"	"	"	"
26.	Poitiers d°.	25.	90	18.	"	36.	50	20.	"
27.	Marmande d°.	6.	"	"	"	15.	"	15.	"
28.	Fontainebleau. Członkowie	4.	50	"	"	"	"	"	"
29.	Cannes. Jeden człon:	2.	"	"	"	"	"	"	"
30.	Lille. Sekcya	6.	"	"	"	"	"	"	"
31.	Montpellier. d°.	20.	10	16.	25	30.	55	1.	50
32.	Bordeaux. d°.	22.	"	9.	"	"	"	"	"
33.	Marchenoire. Jeden człon:	4.	"	"	"	"	"	"	"
34.	Cosne i Nevers. Członkowie	3.	50	"	"	2.	50	"	"
35.	Poitiers. Jeden człon: zaległość	2.	50	"	"	"	"	"	"
36.	Beauvais Sekcya i jeden członek z Mouy	8.	40	2.	75	"	"	"	"
37.	St. Calais. Sekcya	4.	50	"	"	2.	"	"	"
38.	Naveil. Członkowie	"	"	1.	"	"	"	"	"
39.	Honfleur. Sekcya	"	"	6.	25	11.	50	"	"
40.	Clermont-ferrand. d°.	"	"	11.	50	11.	25	"	"
41.	Versailles. Członkowie	"	"	5.	"	"	"	"	"
42.	Avignon. Sekcya	"	"	30.	50	"	"	"	"
43.	Charente. Członkowie	"	"	3.	"	"	"	"	"
44.	Bressuire. d°.	"	"	4.	65	3.	05	"	"
45.	Niort. Sekcya	"	"	3.	"	"	"	"	"
46.	Troyes. d°.	"	"	3.	80	9.	50	"	"
47.	Paryż. Jeden człon:	"	"	2.	"	"	"	"	"
48.	Chateau-Regnault. d°.	"	"	"	65	"	"	"	"
	Do przeniesienia	354.	90	151.	10	206.	35	261.	95

N°	Miejsce	Składki zwyczajne Luty fr.	c.	Marzec fr.	c.	Kwiecień fr.	c.	Składka nadzwyczajna fr.	c.
	Z przeniesienia	354.	90	151.	10	206.	35	261.	95
49.	Catus. Sekcya	"	"	1.	90	"	"	"	"
50.	Avranches. Członkowie	"	"	5.	80	"	"	17.	"
51.	Laroque. d°.	"	"	3.	"	2.	25.	"	"
52.	Caën d°.	"	"	11.	"	"	"	"	"
53.	Nogent-le-Rotrou d°.	"	"	5.	"	"	"	"	"
54.	Reims d°.	"	"	3.	60	1.	65	"	"
55.	Besançon d°.	"	"	2.	"	"	"	"	"
56.	Rochefort d°.	"	"	2.	"	"	"	"	"
57.	Lyon. Sekcya	"	"	10.	70	5.	"	"	"
58.	Domfront. Członkowie	"	"	2.	"	"	"	"	"
59.	Airvault Sekcya	"	"	3.	90	"	"	"	"
60.	Paryż. Sekcya	"	"	1.	70	15.	"	"	"
61.	L'Aigle Jeden człon:	"	"	1.	50	"	"	"	"
62.	Toulouse Sekcya	"	"	27.	"	"	"	19.	"
63.	Jonzac Jeden człon:	"	"	3.	"	"	"	"	"
64.	Grenoble d°.	"	"	11.	"	"	"	"	"
65.	Auxerre Sekcya	"	"	8.	50	"	"	"	"
66.	Marennes Jeden człon:	"	"	5.	97	"	"	"	"
67.	La Rochelle, Sekcya	"	"	10.	"	"	"	"	"
68.	Ligueil Jeden człon:	"	"	4.	"	"	"	"	"
69.	Chef-Boutonne. Członkowie	"	"	1.	"	"	"	"	"
70.	Angoulême. Sekcya	"	"	"	"	7.	85.	"	"
71.	Grignon. Jeden człon:	"	"	"	"	5.	35.	"	"
72.	Villers-Cotterets. d°.	"	"	"	"	3.	"	"	"
73.	Rennes Sekcya	"	"	"	"	41.	"	"	"
74.	Havre d°.	"	"	"	"	37.	50	"	"
75.	Londyn d°.	"	"	"	"	24.	97	"	"
76.	Tarbes, Jeden człon:	"	"	"	"	8.	"	"	"
77.	Mezin, Członkowie	"	"	"	"	"	"	10.	"
78.	Jeden członek	"	"	"	"	"	"	20.	"
79.	Za rzeczy sprzedane po zmarłym członku Jasionowskim	"	"	"	"	"	"	28.	80
	Summa	354.	90	275.	67	357.	92	356.	75

Za pisma Towarzystwa wpłynęło „ „ 121 fr. „ „ c.

Za Księgi Ludu do 1° Maja nadesłano „ „ 173 fr. 77 c.

Rozchód.

Rozchód

Nr	Przedmiot wydatku	Luty fr.	Luty c.	Marzec fr.	Marzec c.	Kwiecień fr.	Kwiecień c.	Ogół wydatku fr.	Ogół wydatku c.
1.	Expedycye przychodzące	70.	15	79.	35	56.	15	205.	65
2.	Expedycye odchodzące	29.	75	48.	50	37.	85	116.	10
3.	Rozesłanie pisma Cia, okólników, zbioru ustaw i manifestacyi	23.	75	42.	40	44.	03	110.	18
4.	Rozesłanie Księg Ludu	29.	90	5.	05	1.	63	36.	58
5.	Papier i druk Okólników (4go, 5go i 6go)	"	"	"	"	100.	"	100.	"
6.	Papier i druk Pisma Cia (zeszyt 4ty i 5ty)	"	"	"	"	220.	"	220.	"
7.	Autografowanie dodatku do Okólnika 4go	27.	"	"	"	"	"	27.	"
8.	Papier do pisania i na bandy, atrament, pióra, itd:	"	"	"	"	22.	40	22.	40
9.	Wynajęcie sali posiedzeń	4.	"	4.	"	4.	"	12.	"
10.	Opał, światło, wynagrodzenie pomocnikowi i inne wydatki Kancellaryi:	24.	25	15.	80	11.	78	51.	83
11.	Prenumerata pism	6.	"	7.	"	"	"	13.	"
12.	Zakupienie dzieł i broszur do biblioteki	20.	40	12.	70	10.	50	43.	60
13.	Wydatki Sekcyi Londyńskiej za porto pakietów i dzienniki	"	"	"	"	63.	85	63.	85
14.	Potrącenia za Weksle i Mandaty	10.	40	7.	10	3.	10	20.	60
15.	Dodatek członkom Centralizacyi	88.	"	88.	"	88.	"	264.	"
		333	60	309.	90	663	29	1306.	79
16.	Wydatki nadzwyczajne	"	"	"	"	"	"	127.	95
	Summa ogólna wydatków	"	"	"	"	"	"	1434.	74

Rekapitulacya.

Przychód.

a, Remanent na dniu 1go Lutego 1838, wynosił 903 fr. 75 c.

b, Składki zwyczajne:

- w Lutym 354 fr. 90 c.
- w Marcu 275. 67
- w Kwietniu 357. 92

Razem 988. 49

c, Składka nadzwyczajna 356. 75

d, Za pisma Cia 121. "

e, Za Księgi Ludu 173. 77

Ogół przychodu 2543. 76

Rozchód.

Od dnia 1go Lutego 1838 r. do 1go Maja wydano 1434. 74

Pozostaje w kassie 1109 fr. 02 c.

B. Przychód i Rozchód funduszów braterskiej pomocy od 1go Lutego do 1go Maja 1838 r.

Przychód

Nr	Miejsce		Podatek braterski Luty fr.	Luty c.	Marzec fr.	Marzec c.	Kwiecień fr.	Kwiecień c.	Składka na familią J. Zaliwskiego fr.	c.	Uwagi
1.	Col-de-fer	Jeden członek	1.	"	"	"	"	"	3.	40	fr. 3. c. 35 pochodzi ze składki zebranéj w Agen przez Obyw: Dobrzańskiego
2.	Molsheim	do	3.	50	3.	50	3.	50	3.	"	
3.	Arras	do	3.	"	1.	"	"	"	"	"	
4.	St. Junien	do	3.	"	"	"	"	"	"	75	
5.	Privas	do	2.	"	"	"	"	"	1.	80	
6.	Villeneuve	Sekcya	5.	"	"	"	"	"	"	"	
7.	Privas	Członkowie	6.	50	3.	"	3.	"	6.	70	Na familią J. Zaliwskiego 2 fr. 30 c. od nieczłonków Bekier i Chodziewicza
8.	Amiens	do	1.	"	3.	"	"	"	"	70	Od nieczłonka Przysieckiego fr. 2 na podatek br. a 20 c. na fam: J. Zaliw:
9.	Strasbourg	Sekcya	3.	90	"	"	"	"	"	50	
10.	Evreux	do	9.	50	"	"	"	"	6.	10	Na familią J. Zaliwskiego od nieczłonków Sudlikowskiego, Przybylskiego, Małachowicza, Hadnickiego i Grabowskiego 2 fr. 70 c.
11.	Vimoutiers	do	13.	"	"	"	"	"	"	70	
12.	Aurillac	do	1.	75	1.	75	1.	75	"	90	
13.	Briquebec	Członkowie	2.	"	2.	"	2.	"	"	60	
14.	Rouen	Sekcya	52.	25	"	"	40.	25	7.	90	Nieczłonek Stawęcki złożył na podatek br. 3 fr.
15.	Draguignan	Członkowie	"	50	"	"	2.	"	2.	40	na fam: J. Zaliw: fr. 1. od polki.
16.	Montmarault	Jeden członek	2.	"	"	"	2.	"	"	40	
17.	Angers	Sekcya	13.	75	15.	50	"	"	8.	80	nieczłonek Kowalski Winc: złożył na podatek br. fr. 1.
18.	Tours	Członkowie	4.	50	"	"	3.	"	"	50	
19.	St. Brieuc	Jeden członek	9.	50	"	"	"	"	"	"	Nieczłonek Siemoński wniósł fr. 2.
20.	Pamiers	Sekcya	7.	50	"	"	5.	"	3.	50	
21.	Chalons s. M.	do	12.	"	5.	"	16.	"	8.	75	
	Do przeniesienia		154.	15	34.	75	78.	50	57.	45	

№	Miejsce	Podatek braterski Luty fr.	c.	Marzec fr.	c.	Kwiecień fr.	c.	Składka na familią J. Zaliwskiego fr.	c.	Uwagi
	Z przeniesienia	154.	15	34.	75	78.	50	57.	45	
22.	Le Mans — Sekcya	12.	50	"	"	"	"	15.	"	Na familią J. Zaliwskiego złożyli nieczłonkowie: Blumenhoff i Czaplejewski po 50c. Forsiewicz fr. 2. Giedrojć P. 10 fr.
23.	Tarbes — Jeden członek	3.	"	"	"	"	"	"	"	
24.	Annonay — Sekcya	23.	75	"	"	"	"	1.	50	
25.	Nantes — d°	22.	50	"	"	"	"	4.	90	
26.	Poitiers — d°	25.	90	18.	"	36.	50	8.	70	
27.	Marmande — d°	8.	"	"	"	14.	50	"	60	
28.	Fontainebleau — Członkowie	4.	50	"	"	"	"	"	"	
29.	Cannes — Jeden członek	2.	"	"	"	"	"		25	Na familią J. Zaliwskiego fr. 1 od Konstancyi Lisieckiej z dziećmi.
30.	Lille — Sekcya	6.	"	"	"	"	"	1.	60	
31.	Montpellier — d°	22.	"	20.	25.	32.	35	12.	15	Na pod. br. wnieśli: Rutkowski fr. 2. Jerzewski fr. 2. Wągrowski fr. 3. Charzewski fr. 1. Gołoński i Chowski po fr. 1. = Na famil. J. Z. Rutkowski 20c. Jerzewski i Gołońska po 10c. Chomski-Olesiewicz-Pięgłowski-Broniecki i Wyżewski po 50c. Piątkowski 35c. Charzewski i Chociewicz po 25c.
"	" " "	"	"	"	"	"	"	"	"	
32.	Bordeaux — d°	9.	75	9.	"	9.	75	5.	85	
33.	Marchenoire — Jeden członek	4.	"	"	"	"	"	"	"	
34.	Poitiers — d° zaległości	2.	50	"	"	"	"	"	"	Na fam. J. Zal. złożyli nieczłonkowie Mikulicz fr. 1. Grombczewski 40c. Stronczyński 25c. Ziemiański 20c. Gasztowt 10c. —
35.	Cosne i Nevers — Członkowie	5.	"	"	"	3.	50	3.	50	
36.	Beauvais Sekcya i członek z Mouy	6.	75	2.	25	"	"	4.	30	
37.	St Calais — Sekcya	4.	50	"	"	2.	"	"	"	
38.	Londyn — d°	"	"	10.	70	"	"	1.	25	
39.	Naveil — Członkowie	"	"	4.	"	"	"	"	"	
40.	Honfleur — Sekcya	"	"	6.	45	9.	50	1.	70	
41.	Clermont-ferrand — d°	"	"	7.	75	6.	"	2.	80	
42.	Versailles — Członkowie	"	"	5.	"	"	"	"	"	
43.	Avignon — Sekcya	"	"	17.	10	"	"	3.	20	
44.	Charente — Członkowie	"	"	3.	"	"	"	"	"	
45.	Bressuire — d°	"	"	3.	15	3.	05	"	35	
46.	Niort — Sekcya	"	"	3.	"	"	"	"	"	
47.	Troyes — d°	"	"	3.	80	"	"	"	"	
48.	Paryż — Jeden członek	"	"	2.	"	"	"	"	"	
49.	Chateau-Regnault — d°	"	"		60	"	"	"	50	
50.	Catus — Sekcya	"	"	1.	85	"	"	"	"	
51.	Avranches — Członkowie	"	"	5.	"	"	"	"	20	Nieczłonek Czarnowudzki wniósł fr. 1. na pod. br.
52.	Laroque — d°	"	"	2.	"	1.	25	"	90	
53.	Caën	"	"	3.	"	"	"	"	"	złożył nieczłonek Krasowski
54.	Nogent le Rotrou — Członkowie	"	"	5.	"	"	"	"	"	
55.	Reims — d°	"	"	3.	"	1.	65	"	"	
56.	Besançon — d°	"	"	2.	"	"	"	"	"	
57.	Rochefort — d°	"	"	2.	"	"	"	"	"	
58.	Lyon — Sekcya	"	"	10.	"	4.	65	5.	40	
59.	Domfront — Członkowie	"	"	1.	"	"	"	"	"	
60.	Airvault — Sekcya	"	"	3.	50	"	"	"	"	
61.	Paryż — d°	"	"	1.	70	15.	"	"	"	
62.	L'Aigle — Jeden członek	"	"	1.	50	"	"	"	40	
63.	Toulouse — Sekcya	"	"	27.	70	"	"	3.	20	
64.	Jonzac — Jeden członek	"	"	3.	"	"	"	-	30	
65.	Grenoble — d°	"	"	11.	"	"	"	"	"	
66.	Auxerre — Członkowie	"	"	4.	50	"	"	"	80	
67.	Marennes — Jeden członek	"	"	4.	"	"	"	"	"	
68.	La Rochelle — Sekcya	"	"	10.	"	"	"	2.	20	
69.	Ligueil — Jeden członek	"	"	4.	"	"	"	"	"	
70.	Chef-Boutonne — Członkowie	"	"	1.	"	"	"	"	"	
71.	Angoulême — Sekcya	"	"	"	"	7.	50	"	"	
72.	Grignon — Jeden członek	"	"	"	"	2.	65	"	"	
73.	Villers-Cotterets — d°	"	"	"	"	3.	"	"	"	
74.	Rennes — Sekcya	"	"	"	"	45.	50	7.	15	nieczłonek Wolski wniósł na pod. br. fr. 2 — na familią J. Z. 10c.
75.	Havre — d°	"	"	"	"	37.	50	3.	"	
76.	Tarbes — Jeden członek	"	"	"	"	8.	"	"	"	
77.	Castres — d°	"	"	"	"	"	"	1.	50	
78.	Molsheim — d°	"	"	"	"	"	"	1.	50	
79.	Członkowie Centralizacyi	5.	"	5.	"	5.	"	1.	50	
		321.	80	259.	55	327.	35	153.	65	
	Skrzycki Józef zwrócił z wsparcia otrzymanego	1.	"	"	"	"	"	"	"	
	Za rzeczy sprzedane po zmarłym członku Kwilińskim	"	"	59.	85	"	"	"	"	
	Ogół przychodu	322.	80	319.	40	327.	35	153.	65	

Rozchód.

N.ro	Wyszczególnienie wydatku.	Luty fr.	c.	Marzec fr.	c.	Kwiecień fr.	c.
1.	Odechowskiemu Teof: choremu, na przedstawienie S. Londyńskiej — „	25	„	25	„	„	„
2.	Zalewskiemu Adolf: choremu i bez żołdu — „ — „ — „ — „ — „ — „	30	„	„	„	„	„
3.	Szysce Konst: na przedstawienie S. Poitiers — „ — „ — „ — „	12	„	12	„	12	„
4.	Pawliczowi — „ d.o — „ — „ — „ d.o — „ — „ —	12	„	12	„	12	„
5.	Maciejowskiemu Eust: choremu i bez żołdu, na przedstawienie S. Marmande	30	„	30	„	30	„
6.	Braciom chorym i cierpiącym poza granicami Francyi — „ — „ — „ —	50	„	50	„	50	„
7.	Komorowskiemu Adolf: na przedstawienie S. Strasbourg — „ — „ — „ —	10	„	10	„	„	„
8.	Ostrowskiemu Jan: na przedstawienie S. Rouen (za 4.ry miesiące) — „ —	15	„	„	„	45	„
9.	Tokarskiemu Mich: d.o — „ — „ — „ S. Calais — „ — „ —	20	„	„	„	„	„
10.	Łukomskiemu Dyon: d.o — „ — „ — „ Airvault — „ — „ —	10	„	10	„	10	„
11.	Wojciechowskiemu Błaże: d.o — „ — „ — Angers — „ — „	10	„	10	„	„	„
12.	Hawrylukowi — „ — d.o — „ — „ d.o — „ — „ — „	10	„	10	„	„	„
13.	Stachowskiemu Ildef: — d.o — „ — Annonay — „ — „ —	30	„	„	„	„	„
14.	Łozińskiemu Leonowi — d.o — „ — d.o — „ — „ —	8	„	„	„	„	„
15.	Kurowskiemu Marcinowi, obciążonemu wiekiem — „ — „ — „ —	10	„	„	„	10	„
16.	Wilkoszewskiemu Onufr: na przedstawienie S. Beauvais — „ —	20	„	20	„	20	„
17.	Chmielińskiemu Tomaszowi d.o — „ — „ — S. Calais — „ —	20	„	„	„	„	„
18.	Rzepeckiemu Janowi — „ d.o — „ — „ — Strasbourg — „ —	20	„	„	„	„	„
19.	Maciejowskiemu Pawłowi, bez żołdu, na przedstawienie S. Poitiers	22	25	19	60	19	50
20.	Kurowskiemu Maciejowi, d.o — „ — d.o — „ — „ d.o — „	20	25	19	60	19	50
21.	Bukowieckiemu Marcinowi, obciążonemu wiekiem, na przedst: S. Toulouse	„	„	10	„	„	„
22.	Olszewskiemu Tomaszowi, na przedstawienie S. Toulouse — „ —	„	„	10	„	„	„
23.	Chołodeckiemu Ant: Aleyemu d.o — „ — „ — Avignon — „ — „ —	10	„	10	„	„	„
24.	Waszkowskiemu Konst: choremu — „ — „ — „ — „ —	„	„	10	„	10	„
25.	Witkiewiczowi na przedstawienie S. Orleans, wsparcie jednorazowe	„	„	20	„	„	„
26.	Chałgasiewiczowi, bez żołdu — d.o — „ — Paryż — „ — „ —	30	„	„	„	30	„
27.	Stawiarskiemu Anto: choremu, d.o — „ — „ Angers — „ — „ —	„	„	10	„	„	„
28.	Januszyńskiemu, choremu, na przedstawienie S. Bordeaux — „ —	„	„	30	„	„	„
29.	Kobylańskiemu, bez żołdu, d.o — „ — „ — Lyon — „ —	„	„	„	„	10	„
30.	Kutznerowi Emilowi, bez żołdu i zatrudnienia — „ — „ — „ —	„	„	„	„	20	„
31.	Grzybowskiemu Anton: choremu, na przedstawienie S. Airvault — „ —	„	„	„	„	10	„
32.	Janowskiemu J. N. choremu, d.o — „ — „ — „ Poitiers — „ —	„	„	„	„	20	„
33.	Wilczewskiemu, choremu i bez żołdu — d.o — „ — Chalons s. M.	„	„	„	„	20	„
34.	Bobrowskiemu, bez żołdu — „ — „ d.o — „ — d.o — „ —	„	„	„	„	4	„
35.	familii Gaudin, świeżo z Litwy przybyłej — „ d.o — „ — d.o — „ —	„	„	„	„	20	„
36.	Szczepanowskiemu Baltaz: — „ — „ — „ d.o — „ — Rennes —	„	„	„	„	20	„
37.	Bitnerowi Rudolf: — „ — „ — „ d.o — „ — d.o — „ —	„	„	„	„	30	„
38.	Przybywającym z Ameryki wypłaciła Sekcya Havre — „ — „ — „	„	„	„	„	37	50
39.	Majewskiemu, choremu, na przedstawienie S. Montpellier — „ —	„	„	12	„	12	„
40.	Kozietłowi wydalonemu do Anglii — „ — „ — „ — „ —	„	„	„	„	11	70
41.	Twardzikowskiemu Eusta: i Nowakowi Mich: na przedst: S. Rouen — „	„	„	„	„	5	„
42.	Przesyłka pieniędzy, potrącenia za mandaty, koszta korrespondencyi — „	7	85	8	40	6	50
		432	35	348	60	494	70
	Sprostowanie. W sprawozdaniu z dnia 1. Lutego 1838 znajduje się w przychodzie za miesiąc Listopad pod N.rem 8, Villers-Cotterets fr. 7, zamiast fr. 4: dla sprostowania tej pomyłki zamieszcza się w rozchodzie — „ — „ — „ —	„	„	„	„	3	„
	Summa	432	35	348	60	497	70

Rekapitulacya

Przychód

a. Remanent dnia 1. Lutego 1838 wynosił — „ — „ — 612.25

b. Składki zwyczajne:

w Lutym — „ 322.80
„ Marcu — „ 319.40 } 969.55
w Kwietniu — „ 327.35

Ogół przychodu 1581.80

Rozchód

w Lutym wydano 432.35
w Marcu — „ — „ 348.60
w Kwietniu — „ — 497.70

Ogół rozchodu — 1278.65

Pozostaje w Kasie . 303.15

Składki na familię S. Zalewskiego

Przychód.

Od d. 1. Lutego do 1. Maja 1838r. wpłynęło — „ — 153.65

Rozchód.

w Marcu — „ — 50.—
w Kwietniu „ — 50.
w Maju — „ — 53.65

Razem — „ — 153.65